

**MAUNO JOKIPII
JYVÄSKYLÄN
TIETEELLINEN
KIRJASTOTOIMI
85 VUOTTA**

Mauno Jokipii

Jyväskylän tieteellinen kirjastotoimi

85 vuotta

Juhlaesitelmä Jyväskylän yliopiston kirjaston 85-vuotisjuhlassa 1.10.1997 laajennettuna.

Sisällysluettelo

Seminaarin kirjasto	5
Jyväskylän yliopistoajatus ja Kasvatusopillisen korkeakoulun synty	7
Jyväskylän tieteellinen kirjasto	11
Jyväskylän Kasvatusopillinen Korkeakoulu ja sen kirjasto 1934(1936)-1966	19
Jyväskylän yliopiston kirjasto	31
Jyväskylän yliopiston kirjaston uudisrakennus	37
Sisäinen kehitys yliopiston kirjaston kaudella	43
Siirtyminen tietokoneaikaan	57
Yliopiston ja sen kirjaston luonne ja uusin kehitys	63
Kirjaston virkojen haltijat 1.10.1997	70
Kirjaston johtokunnan puheenjohtajat	73
Kirjallisuutta	74

Copyright	Mauno Jokipii & kustantaja
Graafinen suunnittelu	Vesa Niinikangas
Kannen suunnittelu	Pertti Kukkola
Taitto	Vesa Niinikangas & Marja-Leena Tynkkynen
Kustantaja	Jyväskylän yliopiston kirjaston julkaisuyksikkö
Painotyöt	Jyväskylän yliopistopaino, 1997

Jyväskylän yliopiston kirjaston julkaisuja 41

Kirja on tuotettu digitaalisesti XEROXin XDOD-, Docutech 60135- ja Docucolor 40 -laitteistoilla.
2. korjattu painos

ISBN 951-39-0150-5
ISSN 0358-7541

ISBN 978-951-39-4118-5 (PDF)
URN:ISBN:978-951-39-4118-5

Suomen tieteellisten kirjastojen historia jakaantuu – Jorma Vallinkosken mukaan – kolmeen pääjaksoon, Ruotsin aikaan, jolloin Turun yliopiston kirjasto oli ainoa merkittävä tieteellinen kirjasto maassa, autonomian aikaan, jolloin uudet tieteelliset seurat ja eräät laitokset jo myös keräsivät erikoisalojen kirjastoja, jotka kuitenkin yhteensä jäivät melko vaatimattomiksi kasvavaan Helsingin yliopiston kirjastoon verrattuna, sekä itsenäisyyden aikaan, jolloin tieteellinen kirjastolaitoksemme kasvoi monihaaraiseksi puuksi. Jyväskylän tieteellisellä kirjastolaitoksella on heiveröiset juuret autonomian ajassa, mutta pääosin sen kasvu – kuten muidenkin uusien yliopistojen kirjastojen – kuuluu itsenäisyytemme kahdeksalle vuosikymmenelle.

Koska tieteellisen kirjallisuuden kerääminen on suorassa suhteessa päälaitoksen tehtävään ja kokoon, Jyväskylän tieteellisten kirjastojen vaiheet on asiallista esittää laitoksen luonteen mukaan. Tällöin ensimmäinen kausi täällä on seminaariaika vuoteen 1934, jolloin myös yliopistohankkeen mukana syntyi tulevaisuuteen tähtäävä Jyväskylän tieteellinen kirjasto 1912, Kasvatusopillisen korkeakoulun aika 1934-1966, jolloin kasvatusopillisella toiminnalla oli pääpaino, mutta sen rinnalle syntyi jo muidenkin

tiedekuntien kehittämiseen tähtäävää kirjastotoimintaa, sekä yliopistoaika 1966-1997, jolloin laitoksen kehitys yleisyliopistoksi täydentyi ja kirjastotoiminnan painopiste siirtyi vähitellen lähinnä humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan kohdalle; luonnontieteellinen ja liikuntatieteellinen toimintahan ei ole sillä tavoin kirjastonvarais- ta kuin edellisten pääalojen.

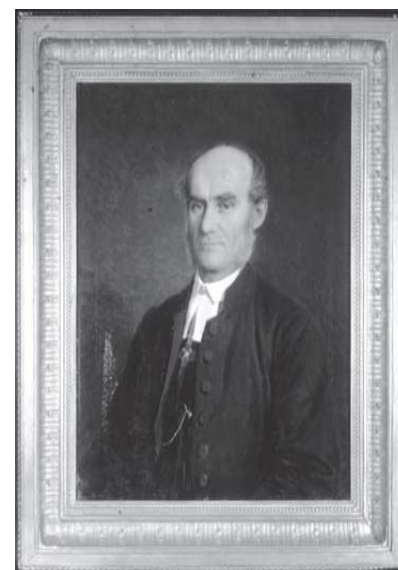
Seminaarin kirjasto

Jyväskylän seminaarin syntyminen 1863 merkitsi kokonaan uuden oppilaitostyyppin syntymistä Suomeen – kansakoulunopettajien, myös naisten, koulutuksen alkua. Seminaariin pyrkijältä ei vaadittu paljon esitietoja, mutta tätä kautta aukeni kansan lapsillekin tie sivistykseen, kuitenkin selvästi yliopiston alapuolelta. Ulkomaisten vaikutteiden lisäksi Jyväskylän seminaarilla oli kotimaisia piirteitä, mm. miesten ja naisten opettaminen samassa laitoksessa, lastenseimen ja oppilajasuntolan liittäminen naisosastoon sekä poikkeuksellisen suuri harjoituskoulu. Näin tuleville suomalaisille opettajille annettiin enemmän harjoitusmahdollisuuksia kuin ulkomailla oli tavallista.

Seminaaria on varsinkin alkuaikoinaan pidettävä teoreettisestikin korkeatasoisena. – Seminaari sai oman kirjaston jo perustamisvuonnaan. Myöhemmin se pääasiassa lahjoitusten avulla kasvoi merkittäväksi – vuoden 1905 painettu luettelo sisältää jo 6 000 nidettä. Merkittävä erikoisuus oli rehtori K.G. Leinbergin keräämä laaja historian ja kirkkohistorian osasto.

Vuonna 1915 seminaarin kirjastoon kuului jo 12 000 nidettä. Sen käsikirjasto-osuus pantiin 1919 yhteen Jyväskylän tieteellisen kirjaston kanssa – nähtävästi siksi, että aukiolot täten saatiin pitenemään entisestään. Vuonna 1930 seminaarin kirjasto sai entistä laajemmat tilat johtajan rakennuksen alakerrasta. On sanottu, että tähän aikaan Jyväskylän seminaarilla oli monista Suomen seminaareista parhaat kirjasto-olot. Niitä tukivat silloin jo 60.000 niteeseen kasvanut Jyväskylän tieteellinen kirjasto sekä 7.000 niteen Jyväskylän kaupunginkirjasto. Molemmat sijaitsivat aivan seminaarin vieressä.

Kun Jyväskylän kasvatustieteellinen korkeakoulu 1934 perustettiin, se peri seminaarin melkoisen kirjaston. Parivuoti 1934-1936 se olikin uuden laitoksen ainoa kirjasto.

Uno Cygnaeus, Jyväskylän seminaarin perustaja ja ensimmäinen johtaja 1863-1868. Kopio Arvid Liljelundin maa-laamasta teoksesta. Muotokuva Jyväskylän yliopiston vanhassa juhlasalissa. Valok. Jyväskylän yliopiston museo.

K.G. Leinberg, Jyväskylän seminaarin johtaja 1868-1894, oli huomattava koulu- ja kirkkohistorioitsija (myöh. prof. h.c.). Hän hankki seminaarin kirjastoon runsaasti alansa kirjallisuutta, joka edelleen on JYK:n käytössä. Johanna Appelbergin maalaama muotokuva Jyväskylän yliopiston vanhassa juhlasalissa. Valok. Jyväskylän yliopiston museo.

Vasta v. 1936 tapahtui suuren Jyväskylän tieteellisen kirjaston lahjoittaminen korkeakoululle, mihin vielä palaamme. Tässä toteamme vain, että seminaarin kirjaston sulautuminen yhteen ylivoimaisen isonveljen kanssa tapahtui vähin äänin 1930-luvun loppuvuosina.

Jyväskylän yliopistoajatus ja Kasvatusopillisen korkeakoulun synty

Tässä ei ole mahdollista laajemmin syventyä Jyväskylän yliopistoaatteen syntyyn ja kehitykseen, vaikka se on myös tšekäläisen tieteellisen kirjastotoiminnan tausta ja pohja. Onneksi asiasta on olemassa perusteellinen ja melko tuore väitöskirja, tohtori Lasse Kankaan Jyväskylän yliopistokysymys 1847-1966 (1992). Piirilääkäri Wolmar Schildtin ”kuningasajatus” 1860-luvulta lähtien oli ollut, että ruotsinkielisen Helsingin yliopiston rinnalle piti saada suomenkielinen yliopisto; sitä varten hän oli jo kerännyt melkoisen yliopistorahaston.

Ruotsalainen puolue taas toivoi – sen jälkeen kun Helsingissä oli alettu antaa kasvava osa opetuksesta suomeksi – kokonaan ruotsinkielistä yliopistoa ja onnistui 1919 perustamaan Åbo akademin. Eräissä kaupungeissa oli ollut suunnitelmia suomenkielisistä erikoiskorkeakouluista. Jyväskylässä taas oli ajettu täyttää suomenkielistä yliopistoa. Sitä varten oli nimetty kaupungin valiokunta 1906. Siitä ja useista seuroista kerättiin Jyväskylän ns. suuri yliopistovaliokunta 1910. Se järjesti mm. Suomalaisen Tiedeakatemian ikimuistoksen vierailun Jyväskylään 6.5.1911. Kesällä 1912 aloitettiin Jyväskylän kesäyliopistotoiminta, joka pitkään oli laajinta maassa. Vuosina 1911-1912 valmisteltiin Jyväskylän tieteellisen kirjaston perustamista keräämällä välttämättä tarvittavaa kirjastoa tulevan suomenkielisen yliopiston tarpeiksi. Kirjakeräys menestyi hyvin. Yritystä ei Jyväskylästä puuttunut.

Turussa vauhti oli kuitenkin vielä kovempi. Em. ruotsinkielisen yliopiston suunnittelu Turkuun sai myös suomenkieliset siellä liikkeelle. Tunnetun vanhasuomalaisen poliitikon K.N. Rantakarin artikkelit vuodesta 1911 ajoivat Turkuun suomalaista yliopistoa. Turun Suomalainen Yliopistoseura perustettiin 1917, ja se aloitti heti hankkeruun tarkoitukseen. Se sai helsinkiläisten yliopis-

tomiesten voimakkaalla tuella valtakunnallistetuksi hankkeensa ja keräyksensä luistamaan. Turun suomalaisen yliopiston perustamispäätös tehtiin 1920 ja avajaiset vietettiin 1922. He olivat näin onnistuneet toteuttamaan sen, mitä Schildt oli suunnitellut Jyväskylään.

Jyväskylän aloite oli myös alussa ollut schildtiläinen, ”yleisyliopistoon” tähtäävä. Helsingin yliopiston rehtori Edvard Hjelt vastusti 1903 ehdotettua maatalous-, metsätalous- ja eläinlääketieteen liittämistä yliopistoon ja toivoi erikoiskorkeakoulun perustamista niitä varten. Vuonna 1908 asetettu komitea päättyi 1910 samaan. Useat maaseutukaupungit havaitsivat siinä mahdollisuutensa ja perustivat vastaavanlaisia yliopistovaliokuntia kuin Jyväskylä. Lahti teki 1911 tarjouksen eläinlääkärikorkeakoulun tukemisesta. Tiedeakatemian em. vierailun johdosta tehdyssä brošyyrissa, jonka kirjoittivat kauppaopiston johtaja Arvi Kuha ja seminaarinlehtori Yrjö Blomstedt 1911, ehdotettiin, että Jyväskylän yliopistosta tulisi ”käytännöllistaloudellinen maanviljelys-, metsänhoito- ja maanmittausopisto”. Käytännön suunta viehätti myös Jyväskylän kaupunginvaltuustoa, joka helmikuussa 1911 varasi asemakaavaan rakennuspaikan yliopistoa varten ja antoi em. yliopistovaliokunnalle toimintamäärärahan.

Lehtori (myöh. professori) Kaarle Oksala oli ylioppilaspohjaisen opettajavalmistuksen uranuurtaja ja kasvatustieteellisen korkeakoulun (1934) perustaja. Tauno Miesmaan maalaama muotokuva Jyväskylän yliopiston tiedekuntien kokoushuoneessa. Valok. Jyväskylän yliopiston museo.

Yleisyliopistoa sen sijaan ajatteli kirkkohistorian professori Jaakko Gummerus, joka 1919 ehdotti Jyväskylän yliopistoon humanistista, matemaattista, liikuntatieteellistä ja teologista tiedekuntaa. Jyväskylän kesäyliopisto tähtäsi aluksi samoin yleisyliopiston suuntaan: historiallis-kielitieteellisellä ja fyysis-matemaattisilla opinnoilla oli molemmilla voimakas edustus. Myös Jyväskylän tieteellinen kirjasto, jonka tarkoitus oli koota – mahdollisten vahinkojen varalle – toinen täydellinen Fennica-kirjallisuuden kokoelma maahan, oli yleiskirjastoa kerätessään pikemminkin yleisyliopistolinjalla. Keskittyminen pedagogiikkaan kirjastoalalla seurasi vasta myöhemmin.

Jyväskylän kääntyminen yliopiston perustamisesta pedagogisen erikoiskorkeakoulun suuntaan johtui paljolti seminaarin pedagogiikan opettajista, erikoisesti lehtori Kaarle Oksalasta, joka opintoalaltaan oli kokeellisen psykologian ensimmäisiä edustajia Suomessa, saksalaisen Wilhelm Wundtin oppilas. Hän toi toistuvilta opintomatkoiltaan Saksaan 1910 ja 1911 monenlaisia uusia pedagogiakin ajatuksia mukanaan, mm. sen, että seminaarit voisivat olla ylioppilaspohjaisia ja kestoltaan paljon kansakoulupohjaisia seminaareja lyhyempiä. Pedagogisten korkeakoulujen opetuksen tulisi olla tieteellistä, kuten yliopistoissa.

Vuodesta 1911 alkaen Kaarle Oksala ajoi yliopiston sijasta Jyväskylään kasvatusopillisen korkeakoulun vaihtoehtoa ja sai kannatusta sekä kotikaupungistaan että Helsingistä.

Koska Jyväskylän kesäyliopistossa kävi paljon kansakoulunopettaja-opiskelijoita, hän sai käännettyksi sen pääsuunnan voimakkaasti pedagogiseksi. Kun Jyväskylän Yliopistoyhdistys v. 1918 perustettiin lähinnä maatalousyliopistoa ajamaan, mutta loppupäämääränä täysin suomenkielinen yliopisto (sääntöjen 1. §), Oksala teki jo sen ensimmäisen kokouksen pöytäkirjaan ehdotuksen, että valtio perustaisi ensimmäisenä Jyväskylään pedagogisen tiedekunnan (kolme alan professuuria). Koska Turun edellisenä vuonna alkaneet rahankeräykset menivät päällekkäin Jyväskylän keräysten kanssa, tehtiin 1920 sopimus keräilyalueista, joista Jyväskylän alueeksi jäi vain hiukan tässä vaiheessa laajennettu myöhempi Keski-Suomen lääni. Näin Jyväskylän yliopistohanke vajosi korostetusti maakunnalliseksi.

Vuoteen 1923 mennessä, jolloin Jyväskylän yliopiston keräys toivottomana keskeytettiin, voi sanoa Yliopistoyhdistyksen sekä teoriassa että käytännössä toistaiseksi luopuneen kokonaisen yliopiston ajatuksesta Jyväskylään.

Turun voiton voi käsittää. Turussa oli v. 1920 58.000 asukasta, Jyväskylässä 5.700 asukasta, siis kymmenesosa; vaikka Helsingin monet kulttuurihenkilöt tukivat Jyväskylääkin, paljon useammat olivat Turun kannalla. Puuttuva yksimielisyys Jyväskylässä lienee kuitenkin ollut sen huonon menestyksen tärkein syy. Kansa saattoi helposti ymmärtää suomenkielisen yliopiston tarpeen Suomeen, mutta pedagogisen korkeakoulun tarve seminaarin sijasta, josta uutuudesta asiantuntijatkin olivat vielä melkoisen erimielisiä, ei kansanmiestä tarpeeksi lämmittänyt.

Tarmokas Kaarle Oksala onnistui vain vuosikymmenessä tekemään ajatuksensa tieteellis pohjaisesta kasvatusopillisesta korkeakoulusta ammattipiireille tutuksi. Hänen asiaansa edistivät Helsingissä 1917-1919 sekä Jyväskylässä ja Helsingissä 1923-1930 toimineet ns. väliaikaiset ylioppilasseminaarit, jotka kouluttivat ylioppilaista kansakoulunopettajia vain vuoden kestäneillä kursseilla. Kokemukset niistä olivat hyviä ja tukivat kasvatusopillisen korkeakoulun ideaa. Laitoksen läpimurto oli kuitenkin byrokraattinen prosessi, jossa Kaarle Oksala sai tukea asiantuntijoilta, mm. opetusministeri Oskari Mantereelta, kouluhallituksen ylijohtajalta A.J. Tarjanteelta ja Helsingin yliopiston kasvatusopin professorilta J.A. Hollolta.

Tässä ei ole paikka prosessin seuraamiseen. Joka tapauksessa Cygnaeuksen Jyväskylään perustaman seminaarin opettajat, joita ei ollut edes kuultu asiasta, huomasivat joutuneensa virattomiksi, kolmessa vuodessa koko laitos asteittain lopetettiin. Yksi kerrallaan seminaarin opettajat kuitenkin nimitettiin hakemuksesta JKK:n virkoihin. Uusi kausi Jyväskylän laitoksessa alkoi 1934 pedagogisen korkeakoulun merkeissä Kaarle Oksalan johdolla. Jyväskylän kasvatusopillinen korkeakoulu syntyi valtakunnallisena tiede- ja koulutuspoliittisin perustein, tietyllä tavoin erillään yliopistohankkeesta.

Jyväskylän tieteellinen kirjasto

Jyväskylän tieteellisen kirjaston perustamisen ajatus pohjaa keskisuomalaissyntyisen suomen kielen yliopettajan (myöh. prof. h.c.) ja vanhan kirjallisuuden tutkijan A.W. Koskimiehen ideaan. Jotta vanhin Fennica-kirjallisuutemme varmasti säilyisi, olisi perustettava Helsingin yliopiston kirjaston rinnalle toinen kansalliskirjasto. Samaan yhteyteen voitaisiin perustaa yksi parhaillaan suunniteltavista neljästä maakunta-arkistosta. Eduskunta-aloitteen siitä

teki entinen Jyväskylän lyseon historian lehtori, tähän aikaan jo Helsingissä tiedemiehenä ja kansanedustajana toimiva O.A. Hainari. Yhdeksässä allekirjoittajassa 17.6. 1909 on mukana oman vaalipiirin kansanedustaja A. Listo, tunnettuja tamperelaisia, mm. Työväenopiston johtaja E.S. Yrjö-Koskinen, eteläpohjalaisia mm. herännäisjohtajat Wilhelmi Malmivaara ja Juho Malkamäki sekä kansanedustajat J.E. Antila ja A. Koivisto. Koska tähän aikaan tulevana yliopistopaikkana oli vielä eniten esillä Jyväskylä, nämä pohjoisemman naapuriston kaukonäköiset edustajat ehdottivat kansalliskirjaston ja maakunta-arkiston sijoittamista sinne. Aloite pysähtyi kuitenkin eduskunnan sivistysasiainvaliokuntaan.

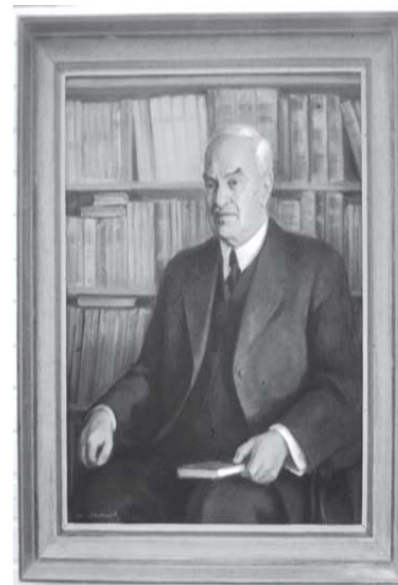
Sen elvytti yksityistä toimintaa kirjaston perustamiseksi ehdottava Jyväskylän seminaarin suomen kielen lehtori, myöh. Helsingin yliopiston suomen kielen professori Kaarle Martti Airila (1878-1954). Hän esitti Jyväskylän kasvatusopillisessa yhdistyksessä 24.1.1911, että ryhdyttäisiin keräämään täydellistä Fennica-kirjastoa suunniteltavaa yliopistoa varten, koska keräys veisi pitkän ajan ja olisi riippumaton siitä, millaisia osastoja yliopistoon mahdollisesti tulisi. Yliopistoa ei kuitenkaan saataisi ilman kirjastoa.

Loppupäämääränä olisi valtion omistama toinen kansalliskirjasto, koska vasta sellaisena se voisi saada kaikki riittävät edut. Edellä mainittu yliopistovaliokunta oli jo ehtinyt asettaa kirjastovaliokunnan, joka mietinnössään 4.3.1914 totesi samat asiat.

Vuodesta 1912 lähtien Jyväskylän yliopiston ajamisen tärkeäksi puoleksi tuli tieteellisen kirjaston kerääminen. Toimintaa johti ratkaisevina vuosina juuri seminaarinlehtori Kaarle Martti Airila.

Rahoitus uudelle kirjastolle saatiin erikoista tietä. Wolmar Schildt oli aikoinaan perustanut Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran haaraosaston Jyväskylään. Se oli kuitenkin nukahtanut, kun pääseura sanoutui irti hänen oikeinkirjoitusuudistuksestaan, ns. venykekirjoituksesta, jota varten alaseuralla oli rahastokin. Seuran rahat olivat lehtori ja rouva Göösin takana. Todennäköisesti heidän poikansa, kauppaopiston johtaja ja yliopistovaliokunnan sihteeri Arvi Kuha – edeltä jo tuttu – sai aikaan, että rahat päätettiin käyttää tulevan yliopiston kirjaston perustamiseen.

Miespolven (1871-1911) nukkunut seura elvytettiin hetkeksi, ja se päätti vuosikokouksessaan 1.10.1912 tästä lahjoituksesta ja lopettamisestaan.

Lehtori (myöh. professori) Kaarle Martti Airila oli Jyväskylän tieteellisen kirjaston (1912) perustaja ja ensimmäinen johtaja 1912-1927. Tauno Miesmaan maalaama muotokuva Jyväskylän yliopiston kirjastossa. Valok. Jyväskylän yliopiston museo.

Luovutetut rahat olivat 36.770 silloista kultamarkkaa, mikä siihen aikaan oli hyvän kaupunkitalon hinta Jyväskylän keskustassa (apul.prof. Ilkka Nummelan tieto talojen hinnasta palovakuutuspaperien mukaan). Jyväskylän tieteellinen kirjasto oli näin saanut pohjan toiminnalleen. Mainittu päivä oli samalla sen perustamishetki.

Jyväskylän tieteellisen kirjaston noin neljännesvuosisadan kestänyt toiminta jakautuu pakottomasti kahteen kauteen, hoitovaliokunnan aikaan 1912-1924 ja yliopistoyhdistyksen aikaan 1924-1936. Senaatti (maan hallitus) vahvisti Jyväskylän tieteellisen kirjaston säännöt 20.10.1914 Airilan suunnitelmien mukaisiksi: siitä oli tuleva kotimaisen kirjallisuuden täydellinen kokoelma, joka voi hankkia arvokasta ulkolaistakin kirjallisuutta.

Kirjastoa johti viisihenkinen hoitovaliokunta. Sillä oli sivutoiminen kirjastohoitaja, vuosina 1912-1917 Martti Airila, sekä apuhenkilökuntaa. Ratkaisevana järjestelyaikana apulaisena toimi kirjailija Juhani Siljo. Sitten otettiin konekirjoittaja ja vahtimestari sekä sivutoimisesta kirjastonhoitajasta ja apulaisista kehitettiin yhdistämällä päätoiminen kirjastonjohtajan virka 1929. Pisimpään virassa oli Walter Appelqvist ja sitten Nils Berndtson 1945-1953.

Walter Appelqvist, Jyväskylän tieteellisen kirjaston johtaja 1930-1941. Valokuva Jyväskylän yliopiston museossa.

Hänen aikanaan kirjasto muutti entiseen johtajanasuntoon. Vilkas luettelointi jatkui. Berndtson muistetaan myös Jyväskylän seudun historioitsijana (Laukaan historia I ja II). Koko toimintansa ajan kirjasto joutui tyytymään kahteen vakituiseen henkilöön sekä määrärahojen sallimiin vaihteleviin sijaisiin.

Sekä käytännölliset että periaatteelliset syyt suosittivat Jyväskylän tieteellisen kirjaston liittämistä yliopistoyhdistyksen alaisuuteen. Vuonna 1919 Jyväskylän tieteellinen kirjasto sai oikeuden ns. neljanteen vapaakappaleeseen kirjapainojen valtiolle luovutettavista tuotteista. Se oli kirjastolle huomattava voitto, koska se takasi säännöllisen kirjamäärä kasvun vastaisuudessa. Kun käsiteltävä kirjamäärä näin kasvoi, talousasiat tulivat irralliselle hoitovaliokunnalle vähitellen ylivoimaisiksi. Vuonna 1918 perustetun yliopistoyhdistyksen säännöissä sanottiin, että seura pitäessään vireillä Jyväskylän yliopisto-asiaa toimii ”Jyväskylän tieteellisen kirjaston kirjavarojen kartuttamiseksi ottamalla vastaan jälkisäädöksiä ja lahjoituksia ja muilla tarkoituksen mukaisilla keinoilla.” Esineuvottelujen jälkeen hoitovaliokunta luovutti 27.8. 1924 omaisuutensa ja oikeutensa yliopistoyhdistykselle.

Nils Berndtson, Jyväskylän tieteellisen kirjaston johtaja 1945-1953. Valokuva Jyväskylän yliopiston museossa.

Pari päivää myöhemmin yliopistoyhdistyksen valtuuskunta otti tarjouksen vastaan ja lupasi toteuttaa myös toivomuksen, että saadut rahastot säilytettäisiin erillisinä ja käytettäisiin kokonaan kirjaston hyväksi. Osa edellä selostetuista reformeista sattuikin jo yliopistoyhdistyksen kauteen.

Aatteellisesti Tieteellisen kirjaston vastaanottaminen osoitti, että Jyväskylän yliopistoyhdistyksessä edelleen oli myös Wolmar Schildtin vanha yleisliopistoa toivova suunnatus Kaarle Oksalan pedagogista erikoiskorkeakoulua tavoittelevan suunnan rinnalla. Sakari Kuusi on todennut (1967), että edellistä edustivat lähinnä Martti Airila ja hänen siirryttyään muualle yhdistyksen puheenjohtaja, tilanomistaja Aatos Schildt. Oksala taas valitti, että kirjasto vei kaikki yliopistoyhdistyksen varat. Hänen sallittiin kuitenkin vapaasti kehittää pedagogista kesäyliopistotoimintaa. Siinä runsaat pro exercitio-kurssit pitivät kuitenkin yllä myös toisten tiedekuntien intressejä.

Tieteellisen kirjaston tilaprobleemin ratkaisuksi opettaja Martti Pihkala esitti 1911, että valtion tyhjilleen jäänyt veroviljojen makasiini seminaarialueen vieressä korjattaisiin kirjastoksi. Jyväskylän kaupunki sai – erinäisten mutkien jälkeen – ostaa sen valtiolta 1912 Arkkitehti Yrjö Blomstedt laati ensimmäiset muutospiirustukset, mutta lo-

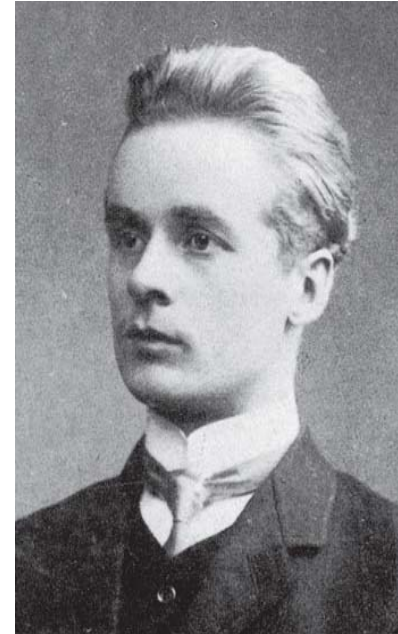
pulliset piirustukset teki hänen kuoltuaan arkkitehti Wivi Lönn. Kaupunginkirjasto saisi samasta rakennuksesta omat tilansa. Rakennus valmistui kirjastoksi vuoden 1915 lopulla kokonaan kaupungin kustannuksella. Siihen sijoitettua kirjastoista vuokralla oleva Tieteellinen kirjasto oli alun perin paljon suurempi ja kasvoi koko ajan. Se teki useita yrityksiä ostaa itselleen koko rakennuksen (1922, 1926), mutta ei onnistunut. Lopulta kirjavarastoja oli alettava sijoittaa myös muihin vuokratiloihin ja seminaarille. Oman talon rakentamiseen, jota anottiin 1930, valtio ei antanut määrärahaa.

Tieteellisen kirjaston jo 1912 aloittama kirjojen keräys tuotti heti hyviä tuloksia, saatiin joitakin tuhansia niteitä. Wolmar Schildtin kirjat (n. 500) saatiin jälkisaadoksen mukaan lyseolta, jossa niitä oli säilytetty, turkulaisen tohtori A.R. Spoofin harvinaiset ulkomaiset teokset, kauppaneuvos Haarlan lahjoittamat useat Agricolan originaaliteokset, sekä Paavo Cajanderin ja Eliel Aspelin-Haapky-län kirjastot ovat mainittavimmat aarteet. Viehättävää on käyttää tieteen tekoon kuuluisien kulttuurihenkilöiden aikoinaan omistamia teoksia, vaikka tietäisikin, että ex-libriks on jälkeinpäin niihin laadittu.

Suurin hankinta Jyväskylän tieteelliselle kirjastolle oli helsinkiläisen, konkurssiin menneen Minervan antikvariaatin kaikkien kirjavarojen osto 1914. Niitä Jyväskylään tuotessa tarvittiin yhdeksän rautatievaunua; teoksia oli ehkä 150.000 (jos kirja on yli 50 s.).

Juhani Siljolta kului puolen vuoden täydet työpäivät, kun hän lajitteli ne viiteen osaan, Fennicaan, hyvään ulkomaalaiseen, heikkoon ulkomaalaiseen, arvokkaiisiin duplettikappaleisiin, joita voitiin käyttää vaihtoihin sekä hylkytavaraan. Ulkolaiset teokset jouduttiin pitämään vintillä pahvilaatikoissa, dupletit ja sanomalehdet siirtämään muualle varastoon. Fennica pantiin hyllyille aakkosjärjestykseen; vasta vähitellen, vuosien mittaan se ensimmäisenä sai tieteellisten sääntöjen mukaisen kortistoluettelon. Kirjastoa Jyväskylän korkeakoululle luovutettaessa 1936 kortistossa oli noin 57.000 korttia, ja kun kortilla saattoi olla useita kirjoja, luetteloitu Fennica oli silloin ehkä 100.000 nidettä.

Yleiseen vapaakappaleoikeuteen (1919) lähes verrattava suuri etu oli, kun Oikeusministeriö suostui 1923 luovuttamaan painoasiaintoimiston saamat sanomalehdet käytön jälkeen Jyväskylän tieteelliselle kirjastolle. Suomen eri tieteelliset seurat muistivat myös Jyväskylää.

Juhani Siljo, tunnettu runoilija, suoritti kirjastoapulaishana Jyväskylän tieteellisen kirjaston suurhankinnan, Minervan antikvariaatin kirjojen, lajittelun.

Jyväskylän kaupunki korjasi arkkitehti Wivi Lönnin piirustusten mukaan valtion vanhan veroviljojen makasiinin kaupunginkirjastokseen 1915. Myös Jyväskylän tieteellinen kirjasto sai siitä pitkäksi aikaa (1915-1948) tyysijansa. Postikortti Jyväskylän yliopiston museossa.

Kirjastovirkailija Martta Hovila työnsä ääressä Jyväskylän tieteellisessä kirjastossa (todennäköisesti 1931). Valokuva Jyväskylän yliopiston museossa.

Lahjoitukset ja duplettien vaihdot tieteellisten kirjastojen kesken pääsivät vauhtiin; erityisesti Turun kirjastot olivat Jyväskylän hyviä yhteistyökumppaneita. Yksityisten bibliofiilienkin kanssa oltiin positiivisissa tekemisissä. Pienet määrärahat rajoittivat sen sijaan ostot ja kirjojen sidonnat aivan minimiin.

Yleisönpalvelu oli alkuun vähäistä ja keskittyi kesäyliopisto-aikoihin. Kesäyliopistoa varten luotiin pian oma pieni kurssikirjojen lainauskokoelma (n. 600 nidettä). Sen sijaan pedagogiikkaan ostettu ulkolainen tieteellinen kokoelma (lopulta n. 2000 nidettä) säilytettiin tilanpuutteen vuoksi rehtori Kaarle Oksalan kotona. Lainauksen kokonaismäärä nousi vuoden 1925 noin 500:sta vuoden 1935 noin 5.000:een. Huomiota herättää, että jo 1930 tunnettiin kaukolainauskin. Jopa Valtionarkisto antoi asiakirjojaan käytettäväksi Jyväskylän tieteelliseen kirjastoon! –Tieteellisen kirjaston arvokas toiminta tapahtui näin vielä lähes hiljaisuudessa pääasiassa tulevaisuutta varten. Sitä ei edes Jyväskylässä kyllin tunnettu ja arvostettu, kuten pian näemme sen liitämisasiasta JKK:n kirjastoon.

Jyväskylän Kasvatusopillinen Korkeakoulu ja sen kirjasto 1934(1936)-1966

Jyväskylän Kasvatusopillisen Korkeakoulun (JKK:n) vaiheet jakautuvat selvästi kahtia. Vuodet 1934-1958 se toimi uusimuotoisena opettajanvalmistuslaitoksena, joka parin vuoden kursseilla valmisti ylioppilaista kansakoulunopettajia. Varsinkin sodanjälkeisinä vuosina 1940-luvun lopulla Suomessa vallitsi ankara pula pätevistä kansakoulunopettajista, kurssit tulivat suuriksi ja ylimääräisiäkin rinnakkaiskursseja järjestettiin. Sekään ei riittänyt, vaan Helsinkiin 1947, Turkuun 1949, ja Ouluun 1953 syntyi samanlaisia, aluksi väliaikaisia opettajanvalmistuslaitoksia, jotka onnistuivat vakinaistumaan. Tavoitteena oli että vanhanaikainen seminaarikoulutus saataisiin maasta kokonaan loppumaan. Niin tapahtuikin vuonna 1972. Jyväskylästä 1934 alkanut uudenaikainen opettajakoulutus valtasi siis vähitellen koko kentän. Vastaava kehitys tapahtui Jyväskylästä alkaneissa kesäyliopistoissa; niitäkin syntyi jo 1920-1930-luvuilla jokunen lisää ja sodan jälkeen jo kymmenittäin ympäri maata.

Jyväskylän seminaarin johtajan asunto, myöhemmältä nimeltään Oppio. Yläkerran sali, jonka parveke erottuu toisen kerroksen keskellä, oli myöhemmin Kasvatusopillisen korkeakoulun kirjaston lukusali. Valok. Matti Lemetti 1995. Jyväskylän yliopiston museo.

Organisatorisesti JKK järjestettiin aluksi erikoiskorkeakoulujen, esim. Teknisen korkeakoulun tapaan. Vaikka oppiaineisiin kuului vuodesta 1934 neljä professoria, suomen kieli, teoreettinen kasvatustieteiden oppi (filosofia), käytännöllinen kasvatustieteiden oppi sekä sielutiede (= kokeellinen psykologia), koko laitosta johti eri aineiden professoreista ja lehtoreista koostuva yhteinen opettajaneuvosto eikä sillä ollut tiedekuntaa. Professorit opettivat ainettaan halukkaille jatko-opiskelijoille, joko kansakoulunopettajien ns. jatkotutkintoa varten tai päämääränä kasvatustieteiden kandidaatti (maisteri). Professorien johtamissa aineiden laitoksissa alkoi – niin kuin jo Kaarle Oksala oli edellyttänyt – samalla tieteellinen työ, jossa tieteellistä kirjastoa nyt tosiaan alettiin tarvita. Vuonna 1944 JKK sai oppilailleen väittelyoikeuden, mikä nosti sen eräällä tavalla tieteellisten yliopistojen verroille. Vuoteen 1958 mennessä Jyväskylässä oli väitellyt neljä omaa kasvatustieteiden tohtoria ja valmistunut 101 kasvatustieteen maisteria.

Päätökset pitkään toivomistaan uudisrakennuksista JKK sai päätöstenä läpi opiskelijatungoksen vuosina 1950 tienoilla, vaikka rakennukset – Alvar Aallon piirtämä komea kampus – valmistuivat vasta vuosina 1956-1958. Silloin maan uusien edellä selostettujen opettajanvalmis-

tuslaitosten vakinaistaminen aiheutti tavallaan sen, että valmistuneet rakennukset jäivät heti vajaakäytölle ja mahdollistivat Jyväskylässä kokonaan uudet suunnitelmat, joihin pian palaamme.

JKK:n alkuvaiheen melko käytännöllinen suuntaus, kun se 1934-1958 koulutti ylioppilaista kahdessa vuodessa kansakoulunopettajia, aiheutti kitkaa Jyväskylän tieteellisen kirjaston siirtymisessä JKK:lle. Yliopistoyhdistykselle olisi ollut sitä edullisempaa, mitä pikemmin se olisi saanut suurkirjastonsa valtion ylläpidettäväksi – varat olisivat vapautuneet muuhun yliopiston saamiseen tähtäävään työhön. Kun valtion tarjousta oli odotettu turhaan jo vuoden, Yliopistoyhdistys tarjosi itse 7.3.1935 kirjastoaan korkeakoulun kirjastoksi. Opetusministeriö tiedusteli 1936 kouluhallitukselta asian kustannuksia, mutta tämä katsoi, ettei JKK tarvinnut ollenkaan näin suurta tieteellistä kirjastoa, josta valtiolle syntyisi vain menoja. Samalla kouluhallitus asetti kyseenalaiseksi koko tieteellisen opettajakorkeakoulun idean. Se toivoi paluuta yksinkertaiseen ylioppilasseminaariin, joka riittäisi käytännön tarkoituksiin. Kun JKK oli asetettu suoraan opetusministeriön alaiseksi, yli-

Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun kirjaston lukusali vuonna 1949. Valokuva Jyväskylän yliopiston museossa.

oppilasseminaari voisi olla myös suoraan kouluhallituksen alainen.

Tässä ei ole tilaa selostukselle syntyneestä debatista, jota käytiin mm. Opettajain lehdessä, toteamme vain, että opetusministeriö otti – JKK:n puoltavan lausunnon mukaisesti ja kouluhallituksen vastustuksesta huolimatta – kirjaston vastaan 1.8.1936 alkaen sellaisin ehdoin, että se säilyy Jyväskylässä. Yli 100.000 niteen tieteellinen kirjasto oli tietysti eräänlaista ylellisyyttä vasta 250 oppilaan korkeakoululle, jossa vain harvat opiskelijat ollenkaan ryhtyivät maisterinlukuihin. Kirjastoa kuitenkin kerättiin laajemmin tavoittein, jotka Opetusministeriö siis jo näin varhain ymmärsi. Tieteellinen kirjasto oli itse asiassa se tekijä, joka mahdollisti JKK:n kehityksen tiedeyhteisönä.

Tieteellisen kirjaston tilat entisessä viljamakasiinissa kävivät jo ennen sotaa liian pieniksi, ja Jyväskylän kaupunki toivoi myös omistamaansa rakennusta jo kokonaan kaupunginkirjastolleen. Vuonna 1943 alkanut JKK:n oman kirjaston suunnittelu antamalla koko entinen seminaarin johtajan rakennus sille johti 1946 siihen, että korjausrahat saatiin valtiolta 1946. Vasta syksyllä 1948 Tieteellisen kirjaston runsaat kirjavarat

voitiin siirtää kadun yli siellä vanhastaan sijaitsevan pienemmän seminaarin kirjaston vierelle.

Vuosikymmenen 1948-1958 entinen seminaarin johtajan rakennus toimi JKK:n pääkirjastona. Ne olivat myöhemmän nähdessä vielä hiljaisia toimintavuosia. Tilanahtaus otettiin kuitenkin huomioon Alvar Aallon piirtämän uuden päärakennuksen suunnittelussa ja sen sivusiivestä kirjasto sai tilansa vuosiksi 1958-1974. Muutto 1958-1959 uusiin tiloihin sattui melko lailla yksiin JKK:n suuren sisäisen muutoksen kanssa.

Kun Yliopistoyhdistys oli saanut kirjaston ylläpidon niskoiltaan 1936 se voi taas ryhtyä suunnittelemaan yliopiston perustamistehtävänsä täyttämistä muilla keinoilla. Kaarle Oksala yhdistyksen puheenjohtajana tosin huolehti tarkoin siitä, että yhdistys tuki vuoteen 1946 saakka nimenomaan erikoiskorkeakoululinjaa. Turun yliopiston voitto schildtiläisellä linjalla 1923 ja kasvatusopillisen korkeakouluidean voitto Jyväskylässä 1934 olivat kuitenkin ne reunaehdot, joiden puitteissa oli toimittava. Yliopistoyhdistyksen pitkäaikainen puheenjohtaja (1946-1976), JKK:n historian lehtori, prof. h.c. Sakari Kuusi kehitti toimivan kompromissin, jonka taakse kaikki paikalliset voimat saatiin yhdistetyksi. Hänen mukaansa JKK:sta oli ensin kehitettävä tehokas kasvatusopillinen korkeakoulu, jota

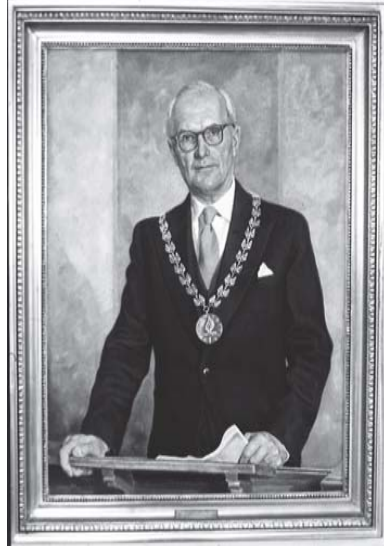

Seminaarinlehtori, myöh. professori h.c. Sakari Kuusi, Yliopistoyhdistyksen puheenjohtaja 1946-1976. Hän edusti suuntausta Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun kautta yliopistoa kohti. Valokuva 4.3.1948 Jyväskylän yliopiston museossa.

laajentamalla ja uusia aineita liittämällä oli asteittain pyrittävä täyttämään yliopistoa kohti.

Tähän suuntaan toimintaa käytännössä johti JKK:n pitkäaikaiseksi rehtoriksi (1948-1962) tullut suomen kielen professori Aarni Penttilä. Matkalle tuli silti vielä monia mutkia. Pitkään oli erimielisyyksiä siitä, oliko yliopistotavoite ylipäänsä järkevä tai realistinen vaihtoehto.

Penttilän perusidea oli vaikuttaa Suomessa 1950-luvulla tunnettuun oppikoulunopettajapulaan, josta kärsivät erityisesti pitkin maaseutua syntyneet pienet keskikoulut. Penttilän mielestä JKK voisi jo olemassaolevissa uusissa tiloissaan ja vähäisellä professorivoimien lisäyksellä ottaa huolekseen hum. kand. tasoisten keskikoulunopettajien suurisuuntaisen valmistuksen. Se tapahtuisi kurssimuotoisesti kuten opettajanvalmistuslaitoksessakin. Kun JKK:n opettajaneuvosto kuitenkin korosti kehityssuunnitelmiaan opettajanvalmistuksen pedagogista kehittämistä, Penttilä hyväksyi sen pääasiaksi, ja ajoi omaa linjaansa – joka johtaisi akateemisen panoksen vahvistumiseen JKK:ssa – pitkään eräänlaisena korollaarina. Yliopistoyhdistys oli kuitenkin jo 1950-luvulla hyvin innostunut nimenomaan akateemiseen suuntaukseen, koska se näytti olevan enemmän yhdistyksen vanhalla linjalla. Niinpä yhdistys lupasi miljoona markkaa jokaiselle keskikoulunopettajavalmis-

Professori Aarni Penttilä, JKK:n rehtori 1948-1962, onnistui 1958 saamaan korkeakouluun tiedekunnan, mistä laitoksen kehitys yliopistoksi vauhdittui. Tauno Miesmaan maalaama muotokuva Jyväskylän yliopiston tiedekuntien kokoushuoneessa. Valok. Jyväskylän yliopiston museo.

tuksen takia syntyvälle uudelle professuurille tieteellisiin kirjahankintoihin.

Vuodesta 1956 alkaen yliopistoyhdistys teki taas suoranaista propagandaa Jyväskylän tulevan kokonaisen yliopiston puolesta.

Uusien yliopistojen perustaminen Suomeen oli 1950-luvulla monella suuntaa vireillä ja johti tunnettuun korkeakoulukomiteaan, ns. kansleri Pekka Myrbergin komiteaan 1952-1956, jossa oli jäsenenä myös Jyväskylän Aarni Penttilä. Aluksi komitea suhtautui melko nihkeästi erilaisiin yliopistoaloitteisiin. Kun pääministeri Urho Kekkosen ajama aluepolitiikka kuitenkin näytti hyvin voittoisalta, komitea vähitellen taipui poliittisiin realiteetteihin ja suostui Oulun yliopiston perustamiseen. Komitean sihteeri, professori (myöhemmin akateemikko) Oiva Ketonen sai kompromissina mukaan myös Penttilän ehdottaman oppikoulunopettajia valmistavan tiedekunnan perustamisen Jyväskylän kasvatustieteelliseen korkeakouluun. Eduskuntakäsittelyn jälkeen molemmat laitokset alkoivat toimintansa syksyllä 1958. Perussäännössä 1960 JKK:llekin tuli tiedekuntasysteemi; opettajaneuvosto jäi jatkamaan vain opettajavalmistuslaitoksen puolella. Silloin neljän em. vanhan professuurin lisäksi syntyi viisi uutta (kirjallisuus, historia, ruotsi, englanti, saksa), jolloin siis yhteisessä tiede-

kunnassa tuli olemaan kolme kasvatustieteilijää ja kuusi humanistia.

Tiedekunta jakautui kahteen osastoon, kasvatustieteelliseen ja humanistiseen.

Kaikki uudet professorit olivat Helsingin yliopiston dosentteja, jotka toivat mukanaan sikäläisiä tapoja. Kun heille vielä em. uudessa perussäännössä (1960) asetettiin tasovaatimukseksi Helsingin yliopiston taso, se vahvisti pääkaupungin yliopistotapojen siirtämistä ”maaseudun” opettajakorkeakouluun. Esim. heikosti suunniteltu kurssimuotoinen opetus sortui heti siihen, ettei kursseihin vaa-dittavaa määrää samanlaisia kurssikirjoja mistään saatu kä-sille. Helsingin vapaa osatenttijärjestelmä tuli näin Jyväskylän tiedekunnassakin opintosysteemiksi. Uusille opis-kelijoille akateeminen vapaus ei ollut vastenmielistä.

Kahdeksan vuotta, jotka vielä kuuluivat Jyväskylän yliopiston perustamiseen 1966, olivat laitoksen jatkuvaa kehitystä yliopistomaisempaan suuntaan. Tilanteeseen vai-kutti myös liikuntatieteellisen osaston synty 1963 ja mate-maattis-luonnontieteellisen osaston suunnittelu, joka johti sen perustamiseen 1965. Vuoden 1961 alussa tiedekunnan humanistisessa osastossa oli jo 451 opiskelijaa ja kasva-tustieteellisessä 115, mutta opettajanvalmistuslaitoksessa

370. Opiskelijain enemmistö oli näin siirtynyt nopeasti uuden tiedekunnan puolelle.

V. 1964-65 alkaen sama näkyi jo tutkinnoissa. Täl-löin suoritettiin 174 humanistista hum. kand. ja 57 fil. kand. tutkintoa (yht. 204), vastaavasti 71 ja 9 pedagogista tut-kintoa (yht. 80), kun taas erilaisia opettajia valmistui yh-teensä 172. Työmarkkinoille lähti JKK:sta näin jo enem-män muita kuin perinteisiä kansakoulun opettajia. Ainoa taso, jossa kasvatustieteiden ylivalta vuoteen 1966 asti näkyi selvästi, oli tohtorituotanto: siihen mennessä oli väi-teltyt viisi kasvatustieteen tohtoria lisää entisiin (yhteensä 9), mutta vasta ensimmäinen filosofiantohtori. Samaa on sanottava JKK:n vilkkaasta tieteellisestä julkaisutoimin-nasta Acta-sarjassa. Siinähan pedagogiset aineet olivat edel-leen voitolla. Trendi monipuolisempaa humanistis-peda-gogista yliopistoa kohti oli toki selvä. Heti Jyväskylän 1966 saaman yliopiston nimen jälkeen Sakari Kuusi kirjoitti teok-sen *Miten Jyväskylän yliopisto syntyi?* (1967). Monin ta-voin yliopistoasiaa edistänyt kirjoittaja lausuu lopussa rie-muissaan ”Schildtin suuri haave on vihdoon toteutunut, Jy-väskylän yliopisto ei enää ole unelma, se on totista totta”.

Kasvatusopillisen korkeakoulun kirjasto – joka oli laajentunut Jyväskylän tieteellisen kirjaston liittämistä ja vuotuisista uusien kirjojen vapaakappaleista – oli jo

sodan jälkeen kasvanut merkittävän kokoiseksi. Joitakin numeroita:

Vuosi	Fennica-kokoelma	Ulkomainen kokoelma	Kotilainat kpl	Lukusalilainat kpl
1945	170 798	...	2 083	3 593
1950	201 632	4 224	3 572	6 385
1955	230 373	10 437	4 521	5 861
1960	238 125	24 538	17 510	6 691
1965	258 795	49 566	48 060	14 057

Lähde: Paakkinen s. 109, 125, 126

Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun kirjasto sijaitsee 1959-1974 Alvar Aallon piirtämän päärakennuksen siivessä. Valok. Ensio Pulli. Jyväskylän yliopiston museo.

Fennica karttui pääosissa vapaakappaleista, mutta ostoista, lahjoituksista ja vaihdoista saatiin noin 1.000 nide lisää vuosittain. Fennisteille varsin tärkeä oli esim. Y.H. Toivosen perikunnan suuri lahjoitus näiltä aloilta. Merkittävä on ulkolaisen kokoelman tietoinen kartuttaminen vuodesta 1955 alkaen, jolloin Korkeakoulukomitean keskustelut alkoivat viitata yliopistotoiminnan pikaiseen alkamiseen. Yliopistoyhdistyksen em. lahjoitukset kellekin perustettavalle professuurille johtivat vähäisen ulkolaisen kirjallisuuden kasvuun kymmenkertaiseksi seuraavalla kymmenluvulla. Apuna siihen olivat myös ns. Aslavarat, joilla vuosittain saatiin kirjallisuutta USA:sta. Ruotsin yliopistojen kirjastot lähettivät runsaasti duplettejaan tänne. Kotilainojen määrän jyrkkä lisääntyminen on suorassa suhteessa tiedekunnan opiskelijamäärän kasvuun.

Uuden 50 paikan lukusalin saaminen päärakennuksen Aallon kirjastosiivestä lisäsi myös lukusalilainojen määrää. Tavallisesti lasketaan tarvittavan yksi lukusalipaikka 10 opiskelijaa kohti. JKK:n opiskelijamäärälle 1950-luvun puolivälissä lukusali olisi riittänyt, mutta kun korkeakoulussa syyslukukaudella 1965 oli jo 3025 opiskelijaa, se jäi nopeasti pieneksi. Olisi tarvittu ainakin 300 hengen lukutilat.

Omana vaikutelmana 1960-luvun taitteesta voin muistaa, kuinka valoisan kirjaston uudet ulkomaiset tietokirjasarjat ja Fennica-kokoelman täydellisyys tekivät ilmiömäisen vaikutelman Helsingistä tulleisiin humanististen professorivirkkojen ensimmäisiin hoitajiin, jotka voivat näin kivuttomasti käynnistää proseminaari- ja seminaaritoiminnan alallaan. Fennica oli useimmiten kokonaan avaamatonta, ja paperiveitsi oli ahkerassa käytössä aiheessa kuin aiheessa! Ilmeisesti sekä oppilaat että opettajat tunsivat tämän vuoksi itsensä jonkinlaisiksi paikallisiksi uranuurtajiksi... Kaukolainaus hyödytti erikoisesti historiaa – eräinä vuosina olimme vilkkaimmat lainaajat. Meitä varten rakennettiin myös kirjastolle arkistoholvi, johon Valtionarkistosta saatiin arkistolainoja kunnes Maakunta-arkisto syntyi Jyväskylään 1967.

Kovia taistoja käytiin kirjaston virkailijamäärän kasvattamisesta, sillä yleisöpalvelun vyörymäinen lisääntyminen maisteritasoon tähtäävän opetuksen laajentuessa, johon kirjasto parhaansa mukaan pyrki vastaamaan, tahtoi pysähdyttää ehdottomasti välttämättömän luettelointitoiminnan.

Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun kirjaston lukusali 1960-luvun alulla. Nykyään sitä kutsutaan Aallon saliksi. Jyväskylän yliopiston museo.

Aikakauslehtihuone hallinnon tilojen alapuolella. Liisa Niinikangas ja Laila Riekinen luettelointityössä kesällä 1974. Jyväskylän yliopiston museo.

Kirjasto oli tosin saanut vuoden 1958 laajennuksen johdosta tärkeän alikirjastohoitajan viran, mutta vielä 1960 työskenneltiin vain viiden henkilön voimin, kun taas verrannaisissa Turun yliopistojen kirjastoissa tai Eduskunnan kirjastossa oli 15-20 työntekijää. Vasta vuoteen 1965 mennessä Jyväskyläänkin oli saatu 17 tointa, mutta myös em. laitokset olivat samana aikana kasvaneet edelleen.

Ylikirjastonhoitaja Pekka Raittila johti kirjastoa 1954-1962. Hän joutui muuttamaan laitoksensa pääraKENnuksen kirjastosiipeen. Suuret ulkomaiset hankinnat täyttivät hänen työpäivänsä ja yleisönpalvelu vaati tiedekunnan nopeasti kasvaessa äkkiä paljon enemmän voimia kuin ennen. Raittila siirtyi Helsingin yliopiston teologiseen tiedekuntaan ja tuli tunnetuksi lestadiolaisuutta koskevista tutkimuksistaan. Ylikirjastonhoitaja Eeva Maija Tammekannonnistui jo v. t. aikanaan 1963-1965 saamaan aikaan em. virkailijamäärän nostamisen, mikä pelasti työtilanteen. Tämän jälkeen voi sanoa, että JKK:n kirjasto oli jo käytännössä kypsynyt kantamaan yliopiston kirjaston vastuun.

Jyväskylän yliopiston kirjasto

Jyväskylän yliopiston synty liittyi osana Suomen yliopistolaitoksen suureen uudelleenjärjestelyyn, joka alkoi Oulun yliopiston syntymisellä 1959.

Kun ”Viipurin perillisen” asemaa ei suotu millekään yksityiselle Itä-Suomen kaupungille, tehtiin kompromissi ja jaettiin ajateltu Itä-Suomen yliopisto niin, että lääketieteellinen tiedekunta tuli 1966 Kuopioon, humanistis-luonnontieteelliset tiedekunnat Joensuuhun ja Teknillinen Korkeakoulu Lappeenrantaan. Helsingistä Tampereelle 1960 muutannut Yhteiskunnallinen korkeakoulu kehitettiin samoin 1966 Tampereen yliopistoksi ja Jyväskylän kasvatusopillinen korkeakoulu samana vuonna Jyväskylän yliopistoksi. Kun entiset seminaarit oli vielä liitetty yliopistoihin, tultiin vuoteen 1981 mennessä siihen, että ennen niin ylivoimaisessa Helsingin yliopistossa oli enää n. 45 prosenttia maan professuureista ja uusissa ”maaseutu yliopistoissa” 55 prosenttia. Kokonaan uusi kausi Suomen yliopistoelämässä oli alkanut.

Yliopiston nimi tuotti Jyväskylälle myös uuden perussääntöasetuksen v. 1969. Siinä Jyväskylän yhteistiedekunta jaettiin neljään – aikaisemmin osastoina toiminee-

Ns. Fennican purkamishuone kirjastosiiven ensimmäisessä kerroksessa. Työssä edessä ylioppilas Lea Marttunen (nyk. professori Lea Pulkkinen), takana kirjastovirkailijat Eero Penttinen ja Elina Ojapalo. Valokuva vuodelta 1959. Jyväskylän yliopiston museo.

seen – tiedekuntaan, kasvatustieteelliseen, humanistiseen, matemaattis-luonnontieteelliseen ja liikuntatieteelliseen.

Jyväskylä sai viidennen tiedekuntansa ja nykyisen rakenteensa, kun kasvatustieteellinen tiedekunta jaettiin kahtia kasvatustieteelliseen ja yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan 1973. Kasvatusaineista psykologia liitettiin yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan, jonne tulivat myös sosiologia ja yhteiskuntapolitiikka sekä taloustieteen erilliset professorit (aluksi liiketalouden ja tietojenkäsittelyn virat). Taloustieteilijät saivat yhteiskuntatieteiden kandidaatin 1971, ja 1973 se asetuksella rinnastettiin muissa korkeakouluissa suoritettuun kauppatieteiden kandidaatin tutkintoon. Vuonna 1977 Jyväskylän yliopisto luettiin virallisesti kauppatieteiden koulutusyksiköksi Suomessa. Se sai myös uuden ekonomin tutkinnon, josta tuli HuK-tasoinen alempaa kandidaattia vastaava tutkinto. Se toi jo mahdollisuuden lähteä työelämään. – Vuonna 1997 kaikista taloustieteellisistä aineista yhdistettiin Taloustieteellinen osasto (neljä professuuria ym.; tietojenkäsittelyn pari professuuria jäi kuitenkin yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan). Taloustieteellinen osasto vastaa tasoltaan Jyväskylän yliopiston viittä vanhaa tiedekuntaa. Se on erään-

lainen pieni kauppakorkeakoulu Jyväskylän yliopiston puitteissa. Osaston pääaineen opiskelijamäärä oli 938 v 1995.

Koko yliopiston oppilasluku kasvoi nopeasti 1970-luvun puoliväliin asti, jolloin saavutettiin noin 6.500 vakinaisen opiskelijan määrä; uusi voimakas oppilasluvun nousu tuli vasta 1980-luvun lopulla ja 1990-luvulla, jolloin päästiin nykyiseen yli 10.000 vakinaisen opiskelijan tasoon. Opettaja- ja tutkijamäärän kasvu ja eriytyminen, joka oli nopea 1970-luvun alulla, jäi sitten jälkeen oppilasmäärästä, mutta on nyttemmin jo sivuuttanut 1.000 hengen rajan. Näillä luvuilla Jyväskylän yliopisto jo ylittää Suomen 21 yliopistosta ja korkeakoulusta suurimpaan kolmasosaan, seitsemänneksi maassa.

Humanistinen tiedekunta on koko ajan ollut suurin ja käsittänyt noin kolmasosan yliopiston koko oppilasmäärästä. Kasvatustieteellinen tiedekunta (johon opettajainkoulutuslaitos yli 300 oppilaineen 1973 yhtenä tiedekunnan laitoksena liitettiin) oli pitkään suuruudeltaan toinen. Kun luokanopettajatutkinto lopetettiin ja tuli 1979 kasvatustieteen kandidaatin eli nykyiseksi maisterin tutkinnoksi, tiedekunnan tutkimukset yhtenäistyivät. Entinen lastentarhanopettajan tutkinto on myös keskitetty varhaiskasvatuksen maisteriksi (nykyään noin 350 opiskelijaa).

Ylikirjastonhoitaja Pekka Raittila johti JKK:n kirjastoa 1954-1962. Kuvassa hän tutkii näyttelyvitriiniä luettelohallissa. Valokuva vuodelta 1959. Jyväskylän yliopiston museo.

Tiedekunnittain päätoimiset opiskelijamäärät kehittyivät seuraavasti:

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	% 1995
Kasvatustieteellinen OKL (tiedekunnan osasto 1973)	- 330	1410	1351	1372	1484	1948 (siitä OKL 555)	18
Yhteiskuntatieteellinen	1335	1282	1203	1481	1784	2313	22
Humanistinen	1632	1923	2015	2221	2602	3291	31
Liikuntatieteellinen	317	455	420	567	775	1055	10
Matemaattis-luonnontieteellinen	700	1242	1245	1144	1409	2066	19
Yhteensä	4314	6312	6334	6785	8054	10673	100 %

Lähde: Jyväskylän yliopiston tiedotus

1980-luvun puolivälissä yhteiskuntatieteellinen tiedekunta ohitti oppilasluvussa kasvatustieteellisen. Koulutusala-kohtaisessa laskelmassa 1995 yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa oli jo enemmistö kauppatieteiden opiskelijoita (938 henkeä), varsinaisia yhteiskuntatieteilijöitä hieman

vähemmän (866) ja psykologian alan lukijoita puolet siitä (423). Tämä tekee ymmärrettäväksi kauppatieteiden osaston synnyn sinne v. 1997. Aivan viime aikoina matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta on noussut Jyväskylän kolmanneksi suurimmaksi tiedekunnaksi. Siihen ovat näh-

Loppututkintojen määrä on kasvanut näin:

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	% 1995
Kasvatustieteellinen	56	31	26	127	139	182	22
Yhteiskuntatieteellinen	7	140	154	128	184	208	25
Humanistinen	72	68	99	122	207	215	26
Matemaattinen	17	62	66	101	106	126	15
Liikuntatieteellinen	15	24	21	58	71	97	12
Yhteensä	167	325	366	536	707	828	100 %

Lähde: Jyväskylän yliopiston tiedotus

tävästi vaikuttaneet uudet käytäntöön tietoisesti sovelletut opinto- ja tutkimusalat. Liikuntatieteellisestä tiedekunnasta tuli alallaan ainoa tieteellinen laitos maassa, kun Helsingin voimistelulaitos lakkautettiin 1972. Kasvustaan huolimatta liikuntatieteellinen on pysynyt pienimpänä tiedekuntanamme. Nykyään se jakautuu liikuntatieteelliseen ja terveydenhuollon koulutusaloihin; jälkimmäisiin kuuluu noin kolmasosa opiskelijoista.

Opettajamäärän kasvu pysähtyi samalla tavalla kuin oppilasmääränkin 1975-1985. Sitten kasvu on taas päässyt vauhtiin, niin että opettajamäärä on nyt melko täsmällisesti kolminkertainen laitoksen yliopistoksi pääsyn ajoista laskien.

Opetusministeriön tietoisien politiikan vuoksi nuorille yliopistoille annettiin paljon apulaisprofessoreja; Jyväskylä lienee ollut ainoa, jossa niitä vuosikymmeniä oli enem-

Tiedekunnittaiset opettajamäärät ovat nousseet näin:

	1970 Prof. ja muut	1975 Prof. ja muut	1980 Prof. ja muut	1985 Prof. ja muut	1990 Prof. ja muut	1995 Prof. ja muut	% Prof. 1995
Kasvatustieteell. (ja OKL)	10 + 37 0 + 34	4 + 130	4 + 135	4 + 142	4 + 93	6 + 101	9
Yhteiskunta- tieteellinen	-	4 + 44	9 + 42	10 + 47	13 + 67	16 + 71	24
Humanistinen	11 + 65	14 + 83	14 + 88	15 + 88	17 + 110	19 + 108	29
Liikuntatieteell.	3 + 17	4 + 30	4 + 29	4 + 32	7 + 39	8 + 37	12
Matemaattis- luonnontieteell.	7 + 44	11 + 76	11 + 76	11 + 80	15 + 85	17 + 93	26
Yhteensä	31 + 197	37 + 363	42 + 370	44 + 389	56 + 394	66 + 410	100 %

Lähde: Jyväskylän yliopiston tiedotus

män kuin professuureja. (V uonna 1975 41 professoria ja 55 apulaisprofessoria, v. 1985 48 professoria ja 60 apulaisprofessoria, v. 1995 kumpiakin virkoja 67, nykyisin 70 professoria ja 69 apulaisprofessoria).

Assistentintoimien pidentäminen viisivuotiseksi on lisännyt niiden turvallisuutta, ja näin on muodostunut nuo-

rempien yliopistonopettajien ja (osin Akatemian) tutkijoiden lähes vakainainen ryhmä. Vanhemmat heistä ovat samalla yliopiston dosentteina, joita ei ole erikseen laskettu em. lukuihin. Jyväskylän yliopistossa on ollut dosentteja seuraavasti: 9 (1965), 14 (1970), 25 (1975), 69 (1980), 130 (1985), 180 (1990), 250 (1995).

Noin 70 professoria ja saman verran apulaisprofessoreja sekä 250 dosenttia, jotka kaikki ovat vähintäänkin

väitelleitä tohtoreita, on pienehkössä kaupungissa sellainen lähes 400 hengen pätevyysreservi, että sillä epäilemättä on merkitystä sekä yleiselle kulttuurielämälle että erikoisalojen asiantuntemukselle paljon yliopiston omaa piiriä laajemmalla.

Humanistissävyisessä yliopistossa – jollainen Jyväskylän yliopisto suurimpien tiedekuntiensa johdosta selvästi on – yliopiston kirjaston joustavalla toiminnalla on tavallista ratkaisevampi merkitys. Käymmekin nyt seuraamaan kirjaston kehitystä kuvattavana kolmen vuosikymmenen aikana.

Jyväskylän yliopiston kirjaston uudisrakennus

Jyväskylän yliopiston perustamisen jälkeen fil. lis. Eeva-Maija Tammekann tultuaan nimitetyksi vakinaiseksi ylikirjastonhoitajaksi aloitti heti ponnistelut kirjaston tärkeimman ongelman ratkaisemiseksi eli riittävien tilojen hankkimiseksi kirjastolle. Alkuvalmistelujen jälkeen ns. huonutilaohjelmat laadittiin pääasiassa 1967-1969.

Ylikirjastonhoitaja Eeva-Maija Tammekann katselee maaliskuussa 1974 tyytyväisenä, miten Arto Sipisen piirtämä uusi kirjaston päärakennus kuoriutuu rakennustelineistään. Hän oli tässä virassa 1965-1980. Valok. Matti Salmi. Jyväskylän yliopiston museo.

Pääkirjaston ensimmäisen kerroksen kahvio Café Libri on opiskelijoiden suuressa suosiossa. Valok. Matti Lemetti 1995. Jyväskylän yliopiston museo.

Piirustusten hankkiminen ja kehittäminen tapahtui vuosina 1969-nustyöt alkoivat lokakuussa 1972, uusi kirjastorakennus – 45.000 m² – vastaanotettiin heinäkuussa 1974, sisustettiin 1972. Arkkitehtina oli helsinkiläinen Arto Sipinen. Rakentaja avattiin yleisölle syyskuun lopulla 1974.

Päärakennuksen siipeen ei ollut mahdollista saada aikaan riittäviä lisätiloja varsinkaan, koska rehtorinvirasto ja tiedekuntien paisuva hallinto oli sijoitettava siihen rakennukseen. Näin päätettiin tehdä kokonaan uusi kirjastorakennus, joka akateemikko Alvar Aallon ehdotuksen mukaan tulisi harjun korkeimmalle paikalle, nyk. ”Vanhan Ryhtilän” tienoille. Aalto ehti jo piirtää luonnoksen, mutta hänen korkean taiteellinen kompositionsa, jossa ei olisi vitu käyttää esim. sarjaovia ja -ikkunoita tai suoria seiniä, ei löytänyt armoa rakennushallituksen silmissä: sitä pidettiin vaikeana rakentaa ja niin muodoin aivan liian kalliina. Riita sai akateemikon v. 1970 kokonaan vetäytymään pääosin rakentamansa yliopiston viimeistelystä.

Uudeksi tontiksi valittiin nyt seminaarin puutarha yliopiston puiston kaakkoiskulmassa ja tekijäksi valittiin tunnettu nuori arkkitehti Arto Sipinen, entisiä Aallon toimiston miehiä, joka oli voittanut Jyväskylän uuden kampuksen pohjoismaisen arkkitehtikilpailun 1969. Hänellä oli jo

oma toimisto. Kirjastorakennus muodostui pakosta niin suureksi, että muutamia puiston puista olisi kaadettava sen alta. Siitä syntyi luonnonsuojelijoiden kanssa niin kova kiista, että asiasta valitettiin opetusministeriölle ja oikeuskanslerille, mikä myöhästytti rakennushanketta ja yhteen aikaan uhkasi jo kaataa sen. Rakennuslupa kuitenkin vähitellen saatiin. Ylikirjastonhoitajaa ei kutsuttu suunnitteluelimen varsinaiseksi jäseneksi, mitä hän myöhemmin kovasti valitti. Äkillisellä kuulemisella oli vaikea antaa hyviä neuvoja, koska harkinta-aika jäi turhan lyhyeksi. Asiantuntijoina käytettiin vain Ruotsin kirjastonhoitajia, koska siten matkakustannukset jäivät halvoiksi.

Suunnitelmat tehtiin sillä perusteella, että yliopistoon tulisi tuonnettuina 6.300 täyspäiväopiskelijaa (luku yletettiin selvästi v. 1980). Pääkirjastoon sijoitettiin 80 prosenttia humanististen aineiden lukupaikoista, 70 prosenttia kasvatusta ja yhteiskuntatieteiden sekä liikuntatieteiden lukupaikoista, mutta vain 10 prosenttia matemaattis-luonnontieteellisten aineiden lukupaikoista. Kahdessa ensimmäisessä ryhmässä laskettiin tarvittavan yksi lukupaikka neljää opiskelijaa kohti, liikuntatieteissä ja luonnontieteissä yksi lukupaikka 12 opiskelijaa kohti.

40

*Arkkitehti Arto Sipisen
piirtämä Jyväskylän yli-
opiston kirjasto valmiina. Jyväskylän yliopis-
ton museo.*

Kaikista lukupaikoista tulisi pääkirjastoon 769 paikkaa à 2,5 m² yht. 2887 m² ja laitoskirjastoihin 386 paikkaa (yht. 965 m²), viimeksimainituista suurin osa matemaattis-luonnontieteelliselle tiedekunnalle.

Lisäksi tarvittaisiin tutkijanhuoneita, virkailijahuoneita, seminaarihuoneita ja kaksikerroksiseen kellariin varastotiloja n. 3.500 m², mikä uudenaikaisten tiivishyllyjen avulla riitti 30.000 hyllymetrille kirjallisuutta. Kirjasto olisi halunnut eri asioille enemmänkin ”kasvunvaraa”, mutta tämän opetusministeriö yleensä pyyhki suunnitelmista, koska yliopistojen niin suureen kasvuun, joka pian toteutui, ei ollut varauduttu.

Jyväskylän yliopiston kirjaston erilaisuus Suomessa oleviin verrannaisiinsa nähden on avoin järjestelmä, jossa suuri osa kirjoista on avoimissa hyllyissä lukijoiden itse otettavissa ja palautettavissa. Joskus on puhuttu ”tieteellisestä kansankirjastosta”. Ensin tämän pelättiin nostavan kirjojen katoamisia ja väärin takaisin sijoittamisia, mutta pelko osoittautui turhaksi: opiskelijat oppivat nopeasti molemmat ja ovat keskimäärin tarkkoja tässä yhteisessä asiassa. Tenttipäivän alla saattaa jokin kirja olla hetken kadoksissa, mutta ilmestyy pian kummasti takaisin. Luku- paikkoja on paljon sijoitettu kirjaimellisesti hyllyjen vä-

liin, mikä on osoittautunut sopivaksi ja pidetyksi sijoitteluksi – eivät opiskelijat mielellään istu suorissa riveissä suuressa kirjastosalissa ankarasti vartioituina niin kuin ennen. Pitempien töiden tekijöitä auttavat suuresti lukusali-tilojen ns. välivarastot. Niistä saattaa saada kaapin tai kirjakärryn, johon pitkäaikaislainat voi sijoittaa, jotta vältettäisiin kirjojen jatkuva edestakaisin tilaus ja palautus. Välivarastot ovat varsin hyvä ratkaisu niiden tutkijoiden kirjoille, joille ei riitä tutkijanhuonetta.

Pieni ateriointimahdollisuus, joka paljon parani, kun Jyväskylän yliopistoyhdistyksen ylläpitämä toisen kerroksen pieni kahvio siirrettiin ensimmäiseen kerrokseen ja laajennettiin v. 1993, auttaa nuoria tutkijoita tekemään pitkää päivää yliopiston kirjastossaan. Pariissa vuosikymmenessä seminaarityöskentely on suuresti lisääntynyt ja tieteenharjoitus eriytynyt, niin että kirjaston seminaari- (3 kpl) ja tutkijanhuoneet (17 kpl) nykyisin vaikuttavat vähäisiltä, mutta on muistettava, että ne aikoinaan olivat tällaisenaankin uraa uurtavia. – Näin täytyy myöntää, että Eeva Maija Tammekann on, ei vaan koko uuden kirjastohankkeen tarmokkaana läpiajajana 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alulla, vaan myös sen monien, nyttemmin selvinä pidettyjen uudistusten äitinä, piirtänyt nimensä lähtemät-

tömästi Jyväskylän yliopiston kirjaston uudempaan historiaan.

Arkkitehdin oma kuvaus rakennuksestaan on seuraava:

”Kirjastorakennuksen keskellä on kolmikerroksinen hallitila katettuna teräsristikon kannattamalla valokatolla. Tämän keskushallin ympärille on sijoitettu kirjaston eri tilat siten, että suuret lukusalit ovat pohjoiseen ja toimistotilat itään. Kahden kerroksen korkuisesta kahvilatilasta aukeaa näköala yli Lounaispuiston Jyväsjärvelle. Yleisötilat on sijoitettu kolmeen maanpäälliseen kerrokseen. Ensimmäisessä kerroksessa on lähinnä kurssikirjoja, toisessa humanististen tieteiden kirjallisuutta ja kolmannessa kasvatusta ja yhteiskuntatieteiden sekä liikuntatieteiden kirjallisuutta.

Tilojen ryhmittelyssä on pyritty eroon perinteisestä kolmijaosta: lukusalit, henkilökunnan tilat ja kirjavarastot. Sen sijaan on käytetty seuraavaa ryhmittelyä: informaatiotilat, lukutilat, lähivarastot, virkailijain työtilat ja kaukovarastot. Lähivarastot on sijoitettu lukusalien yhteyteen. Tällä sijoituksella on pyritty välttämään jakoa ”lukusalikirjoihin” ja ”varastokirjoihin”, lisäämään opiskelijoiden oma-aloitteisuutta sekä vähentämään kirjastorakennuksissa helposti syntyvää vaikutelmaa siitä, että käyttäjä

eristetään kirjoista. Lukutilojensa puolesta rakennus on pohjoismaiden suurin tieteellinen kirjasto. Lukusaleissa sekä tutkija- ja ryhmätyöhuoneissa on yhteensä 850 luku-paikkaa. Kirjoille on tilaa 60 hyllykilometriä. Kirjaston laajentuminen tieteelliseksi keskuskirjastoksi vaatii pitkällä tähtäyksellä lisätiloja, ja tällöin nyt rakennuksen viereen valmistunut hallintorakennus tulisi kirjaston käyttöön.

Seminaarirakennusten vanhaan, keisarivallan aikaiseen kasarmityyliin uudisrakennuksen liittää julkisivuissa käytetty samalta savialueelta valmistettu punatiili. Samoin pilareiden verhouksena käytetty sininen alumiinilevy liittyy vanhojen rakennusten räystäskoristusten siniseen väriin. Sisätilojen ilmeeseen vaikuttavat oleellisesti niissä käytetyt kirkaat värit. Lattiat ovat kauttaaltaan keltaista neulehuopamattoa, ensimmäisen kerroksen sisääntulotilojen valkoisia mosaiikkilaattoja lukuun ottamatta. Teräsprofiilit ovissa ja kaiteissa ovat kirkaankeltaiset, tuulikaappitiloissa kirkaansiniset. Kalusteet ovat valkoiset ja niissä käytetyt kankaat musta-valkoraitaisia. Rakennuksen tilavuus on 45.000 m³. Se valmistui käyttöön 17.7.1974.”

Tämä ei paljon kommentteja kaipaa. Rakennus on komea. Tasakatot olivat muotia ja neulehuopamatot vai-

ensivat kyllä askeleiden äänen, vaikka niistä vanhoina tuli pölynpesiä. Arkkitehdin erehdykset näissä yksityiskohdissa olivat pikemmin yleismaailmallisia kuin henkilökohtaisia. Hänen kirjastorakennustaan on edelleen kokonaisuutena pidettävä erittäin hyvin toimivana. Sen uudet keksinnöt, suuri käsikirjasto, miellyttävät hyllyjen väliset lukutilat ja kirjaston koko toiminnan uusi jaottelu olivat onnistuneita ja kaukonäköisiä.

Sisäinen kehitys yliopiston kirjaston kaudella

Yliopiston kirjaston organisaatiokin täydentyi samaan aikaan, kun se 1974 sai koko yliopistoyhteisöä edustavan arvovaltaisen johtokunnan, jonka hallintokollegio nimitti. Sen puheenjohtajana on toiminut rehtori tai toinen vararehtori (tarkemmin s. 77).

Valtio alkoi kehittää ns. keskuskirjastojärjestelmää Tieteellisten kirjastojen kehittämistoimikunnan mietinnön 1968 perustalta. Kahdeksan yliopiston kirjastoa valittiin eri alojen keskuskirjastoiksi. Näin Jyväskylän yliopiston kirjasto nimettiin 1977 kasvatustieteiden, liikuntatieteiden ja psykologian keskuskirjastoksi, jonka tuli kerätä erityi-

Asiakkaita palvelevat toisen kerroksen lainaustiskillä Riitta-Marja Kuusela (oik.) ja Anneli Riihimäki. Valok. Matti Salmi 1989. Jyväskylän yliopiston museo.

sesti näiden alojen kirjallisuutta myös ulkomailta. Asema vaikutti myös kirjojen tästä lähin yhteiseen luettelointiin keskuskirjastoissa. Luetteloinnissa Helsingin ja Turun rinnalla Jyväskylä veloitettiin luetteloimaan erikoisalansa kirjat: valmiit kortit lähetettiin sitten kaikille toisille keskuskirjastoille, jotka vastavuoroon muistivat Jyväskylää.

Jyväskylä kunnostautui suuresti Suomen suuren peruskoulureformin valmistelussa. Vuonna 1960 valtiollistettu ja Jyväskylän yliopistoon erillisenä tutkimuslaitoksena liitetty Kasvatustieteen tutkimuslaitos lienee suorittanut leijonan osan niistä tieteellisistä tutkimuksista, joita suureen kouluformiin tarvittiin. KTL:ssä oli 1965 seitsemän tutkijaintointia, v. 1975, jolloin reformin soveltaminen oli jo pitkällä, 64 tointa (nykyisin 50 tointa). Kuten muistetaan, sovellus alkoi Lapista noin 1970 ja ehti Etelä-Suomeen noin 1975, jolloin koko vanha kansakoulu oli muutettu peruskouluksi. Vaikka KTL:llä oli suuri laitospirjasto, joka toki toimi paineen tasaajana, KTL:n tutkijat työllistivät erityisesti tällä kaudella suuresti myös Jyväskylän yliopiston pääkirjastoa ja sen erikoiskokoelmia.

Kuten edeltä muistamme, Jyväskylän yliopiston opettaja- ja oppilasmäärä kehittyi nopeasti 1965-1975 (noin 3000:sta noin 6500:een), mutta varsin hitaasti vuosikym-

menellä 1975-1985. Valtio katsoi kauden lopulla jo tehneensä tarvittavan Jyväskylän yliopiston hyväksi ja kehitti nyt uudempia laitoksia mielellään Itä- ja Pohjois-Suomessa sekä tekniikan ja taiteen aloilla. Jyväskylän yliopiston kirjaston komea päärakennus vaikutti, että erikoisesti kirjastoalan katsottiin saaneen osansa. Kun Jyväskylän yliopiston vakinaisten opiskelijoiden luku pysyi jälkimmäisenä vuosikymmenenä lähes vakiona noin 6.500:ssa, professoriluku noin 40:ssä ja muiden opettajien luku vajaassa 400:ssa, voisi ajatella, että hallituksen ajatus olikin perimmältään oikea. Huomiotta jää, että kirjaston kirjavarat koko ajan vahvasti lisääntyivät (vuoden 1975 runsaasta 500.000 niteestä vuoden 1985 980.000 niteeseen). Myös sisään otetut ylioppilaat tulivat alkeisopinnoista hum. kand. ja maisterivaiheeseen jolloin he käyttivät enemmän kirjoja, ja tohtorikoulutuksen määräkin, joka vie sängen laajaan kirjastonkäyttöön, nousi (vuosikymmenellä 1975-1985 ilmestyi jo 134 väitöskirjaa edellisen vuosikymmenen 45 vastaan). Kirjaston kotilainat nousivat vuoden 1965 noin 50.000 parissa vuosikymmenessä yli kolminkertaisiksi noin 170.000:een ja saadut kaukotilaukset noin 2.000:sta noin 7.000:een. Kirjaston tilanne

Kirjaston toisen kerroksen luettelohalli kortistolaatikoineen, takana tilaustenjättöpöytä. Tiskin takana vasemmalta Ritva Loimio, Leena Väisänen ja Varpu Mäkelä, etualan mies villapaidassa Esko Salonen. Nytemmin kortistolaatikot on siirretty salin takaosaan ja tähän tilaan on lisätty tietokonepäätteitä. Valokuva vuodelta 1982 Jyväskylän yliopiston museossa.

ei siis pysynyt paikoillaan, vaikka yliopisto ei laajentunut.

Ylikirjastonhoitajan vaihdos v. 1980 on tässä yhteydessä muistettava. Eeva-Maija Tammekann, joka ehti nähdä henkilökysymyksenkin järjestyneen, siirtyi 1980 Eduskunnan kirjaston ylikirjastonhoitajaksi. Sijalle tuli Oili Kokkonen, jolla oli aikaisempaa palvelusta Jyväskylässä-

kin, vaikka hän tässä vaiheessa tuli Tampereen yliopiston kirjastotieteen laitoksen informatiikan lehtorinvirasta, joka oli pitkään ollut hänen nimissään.

Vuonna 1970 Jyväskylän yliopiston kirjastolla oli 18 kirjastokoulutettua virkailijaa, viisi muuta apuhenkilöä ja vahtimestari, yhteensä 24 virkaa. 1970-luvun kasvuvuosi-

Yliopistonkirjaston kasvu sekä hankintamäärärahat

	Kirjallisuuden määrän kasvu	Kirjallisuuden hankintamäärärahat
	Yhteensä	Yhteensä mk
1965	303 176	n. 90 000
1970	390 129	500 000
1975	525 700	900 000
1980 ¹⁾	795 900	1 960 000
1985	980 293	3 604 000
1990	1 179 616	5 951 000
1995 ²⁾	1 303 669	4 996 000

¹⁾ Tästä lähtien laitoskirjastojen kokoelmat on laskettu mukaan.

²⁾ Nykyisin pääkirjasto hankkii laitoskirjastojenkin kirjat ja määrärahojen nousu johtuu osin tästä.

Lähde: Yliopiston kirjaston vuosikertomukset

na saatiin uusia virkoja vielä melko hyvin, vuonna 1975 yhteismäärä oli 37 virkaa, vuonna 1978 kokonaista 55 virkaa. Nämä jakautuivat siten, että 27 oli täysin kirjastokoulutettuja viranhaltijoita, 20 vielä pätevytyksessä, vaikka monella oli pitkään kirjastokokemus, ja 8 ulkopuolista henkilökuntaa, konekirjoittaja, vahtimestareita, siivoojia ym. Tälle tasolle kirjaston henkilömäärä sitten vuosikymmeneksi pysähtyi aikana, jolloin uudempiä yliopistoja kasvatettiin ja Jyväskylä jo katsottiin valmiiksi. V. 1985 Turun yliopiston kirjaston virkailijamäärä oli 75 ja Oulun 69, kun Jyväskylässä oli pitkään 55 virkailijaa.

Teosluvun kasvuun vaikuttaa sekin, kuinka suuret painotuotteet lasketaan niteiksi. Aikaisemmin käytettiin kolmen painoarkin (48 sivua) rajaa, jonka ylittävät olivat teoksia, myöhemmin täksi rajaksi on koko maassa otettu kaksi painoarkkia (32 sivua), mikä tietysti lisää nidemäärää. – Vastaavasti hankintamäärärahat on saatu lähteistä kunkin vuoden rahana. Vaikka inflaatio ei viime aikoina olekaan raivonnut niin kuin sodanjälkeisinä vuosina, se on koko ajan hitaasti edistynyt. Siksi nousu on osin näennäistä; laskelmia siitä voidaan tarvittaessa suorittaa. – Koska kotimaiset teokset saadaan kurssikirjoja lukuun ottamatta vapaakappaleina, hankintamäärärahat tarkoittavat käytän-

nössä ulkomaisen kirjallisuuden ja kurssikirjojen (20 %) hankintaa.

Viimeksi kulunut vuosikymmen on Jyväskylän yliopistolle taas merkinnyt uutta kasvun kautta. Yliopiston virkamäärä on silloin noussut 66 professorinvirkaan ja 410 muuhun opettajanvirkaan, päätoiminen opiskelijaluku on

Ryhmätyötä kirjaston kolmannen kerroksen lukusalissa. Valokuva vuodelta 1982 Jyväskylän yliopiston museossa.

hypännyt yli 10.000 opiskelijaan ja tällä kymmenluvulla väitelleiden tohtoreiden luku 395:een, mikä on kaksinkertainen kahden edellisen vuosikymmenen yhteenlaskettuun tulokseen verrattuna. Yliopiston kirjastonkin virkailijämäärä oli sentään 64 vuonna 1990 (nykyisin 70 budjettivirkaa

ja yksi maksupalvelutililtä palkattu virka), kirjaston ni-dosluku ylittää 1,2 miljoonan niteen rajan ja kotimaiset lainat samoin 500.000 teosta vuodessa.

Omien opiskelijoiden lisäksi Jyväskylän uudet ammattikorkeakoulut ovat alkaneet lähettää oppilaitaan yli-

Yliopistonkirjaston käyttö

	Kotilainat	Lukusali-lainat	Kaukolainat (annetut)	Kaukolainat (saadut)	Tiedon-haut
1965	48 060	14 057	2 209	1986	...
1970	71 116	14 210	2 513	2 385	...
1975	83 225	24 722	3 530	2 920	...
1980	182 535	25 668	5 564	4 225	4 133
1985	214 549	27 757	14 788	7 035	4 059
1990	222 444	23 288	9 770	6 046	5 395
1995	535 746	40 343	10 320	7 216	4 816 ¹⁾

¹⁾ V. 1995 tiedonhakujen tilastointi muutettiin yksittäisistä hauista toimeksiannoiksi. Hakumäärä on siis edelleen kasvanut.

Lähde: Yliopiston kirjaston vuosikertomukset

opiston kirjastoa käyttämään, koska heiltä äkkiä vaaditaan yliopistotasoisia harjoitustöitä, joihin ammatillisten korkeakoulujen omat kirjastot eivät vielä riitä.

Probleemaa tutkijanhuoneiden vähäisyydestä on Jyväskylässä onnistuttu lieventämään sillä, että yliopiston omalle henkilökunnalle on tehty mahdolliseksi lainata myös Fennica-kirjallisuutta laitoksille. Kun useilla väitöskirjan tekijöillä on ainakin tunteja alansa laitoksilla ja siten jonkinlainen työpaikka siellä, tämä vähentää tutkijainhuoneiden suurta kysyntää. – Nykyään voidaan kyselyistä todeta, että yliopiston kirjaston käyttö on kääntynyt jossakin määrin entistä enemmän opiskelijakirjaston suuntaan, koska hyllyissä helposti saatavissa oleva kirjallisuus houkuttelee käyttämään kirjastoa lukupaikkana. Arkkitehdin ajatus, että lukeminen on miellyttävämpää pienosastoissa hyllyjen välissä kuin suurissa vahdituissa saleissa, on osoittautunut oikeaksi. – Osa kävijöistä (n. 17 prosenttia) tunnustaa, että he käyvät kirjastossa pääasiassa kahvilla, koska sieltä löytää niin hyvää seuraa. Niinpä tekeekin!

Pääkirjaston kehityksestä kannattaa mainita, että vuoden 1919 kirjojen vapaakappalelaki ulotettiin v. 1981 säädetyllä uudella lailla koskemaan myös kaikenlaisia äänitteitä. Tästä lähtien JYK joutui luetteloimaan ja säilyttä-

mään myös levyjä ja nauhoituksia. Kymmenessä vuodessa kokoontui jo 15.000 äänitettä ja saman verran muita säilytysyksiköitä. – Kopiointipalvelu on onnistuttu pääosin siirtämään asiakkaiden tehtäväksi sijoittamalla portaakkoihin riittävästi kopiokorteilla toimivia kopiointilaitteita.

Nouseva kaukolainaus ja valtion yritys rajoittaa menojaan johtivat 1983 siihen, että kaukolainauksesta alettiin kantaa yksityisiltä tutkijoilta maksuja. Se tietysti rajoittaa erityisesti harjoitustöihin tilattavia kirjoja. Kirjasto aloitti 1972 oman tieteellisen julkaisusarjan Jyväskylän yliopiston kirjaston julkaisuja, jota neljännesvuosisadassa on ilmestynyt 40 nidettä (vuoteen 1997). Toinen julkaisusarja Jyväskylän yliopiston kirjaston bibliografioita alkoi 1983 ja kymmenessä vuodessa sitä ilmestyi 31 nidettä. Enimmäkseen ne olivat vuosibibliografioita kasvatustieteen ja liikuntatieteiden erikoisaloilta, mutta kyllä eräitä muitakin. Kun psykologia jo 1980-luvulla siirtyi laitoskohtaisesti kokonaan tietokonevaraiseen bibliografointiin, toisetkin pääalat ovat seuranneet mallia. Sarjan voi sanoa loppuneen alan modernistumiseen.

1970-luvun puolivälissä kirjasto alkoi käyttää ulkomaisia online-tietopankkeja asiakkaiden kirjallisuusviitehakuun. Ensimmäinen käyttösofimus tehtiin nykyisen

Dialog-tietopankin kanssa. Käyttöön saatiin näin laajoja artikkeli- ja tutkimusraporttiviitetietoja sisältäviä tietokantoja. Yhteydet amerikkalaiseen tietopankkiin hoidettiin puhelinyhteyksinä jonkin aikaa Hollannin kautta ennen kuin suorat kotimaiset ja myöhemmin paikallisyhteydet Amerikkaan olivat mahdollisia. Vuodesta 1983 lähtien kirjaston palveluosaston/-toimiston yksikkönä onkin toiminut informaatiopalvelu, nykyiseltä nimeltään tietopalvelu, jonka tehtäviin em. toiminta kuuluu.

Kirjastovirkojen piirissä on tapahtunut virkojen aiheenmukaista eriytymistä. 1960-luvulla ylikirjastonhoitajan lähimpänä apuna oli kirjastonhoitaja (Saara Sihvola) sekä vanhempia kirjastonhoitajia (Eino Eskelinen ja Irma Nummiala). Kirjastonhoitajan eli ylikirjastonhoitajan sijaisen virkatehtäviin kuuluvat henkilöstö- ja talousasiat. Henkilöstöpuolella hän joutuu esittelemään johtokunnalle akateemiset virkanimitykset ja ylikirjastonhoitajalle muut toimet, myös jatkuvasti muuttuvat viransijaisuudet.

Talospuolella on vastuun siirtäminen yliopiston keskushallinnolta laitoksille tavattomasti lisännyt myös kirjastonhoitajan työtä. Koska budjettiin merkityt palkat eivät riitä koko joukolla, lähes kolmasosa rahaliikkeestä on vaivalloisesti kerättävä muualta saatavista tuloista. Oili

Kokkosen jälkeen kirjastonhoitajan virassa on pitkään ollut Kaija Nygård. Fennica-toimistoa on Eino Eskelisen jälkeen hoitanut Pirkko Audejev-Ojanen. Koska Fennica on kirjaston suurin kokoelma, huolehtimista on paljon, mm. tähän ryhmään kuuluvan kirjallisuuden luetteloinnissa yhdessä toisten yliopistonkirjastojen kanssa. Uutta ulko-fennicaa (esim. Amerikasta, Skandinaviasta tai Karjalasta) on metsästettävä ulkomailta ja vanhaa kotimaista hankittava huutokaupoista. Luettelointitoimiston asiana on luetteloida kaikki ostot, jotka pääosin kohdistuvat ulkolaiseen kirjallisuuteen. Osaston huolena on myös yhteydenpito omiin laitoskirjastoihin. Luettelointitoimistoa johtaa Irma Nummialan jälkeen Maija Reuter. Hankintatoimiston vaativana osana on ottaa vastaan kirjastoivomukset, mutta myös luoda tasapainoa eri alojen hankintoihin, niin etteivät innokkaimmat tilaajat veisi kaikkea. Tärkeää on, että riittävästi varoja sijoitetaan myös suurien sarjojen hankintoihin eikä kaikkea vaihteleviin päivän pikkuhankintoihin. Hankintatoimistossa suoritti pitkän uran 1965-1995 Aira Lehtinen; nykyään virka on Ulla-Maija Frilanderilla. Lainustoiminnan luistavuus on palvelutoimiston järjestettävä, mutta myös vaativimmat bibliografiset tietokonehaut.

Palvelutoimistossa (lainaus ja informaatio) on Toini Alhainen työskennellyt esimiehenä vuodesta 1980.

Kirjastossa on nykyään em. neljä toimistoa, joissa ahkeroi muu kirjastohenkilökunta, sekä erilaiset harjoitte-

lijat, projektiapulaiset tai tuntityöläiset, jotka eri aikoina vaihtelevat määrärahojen saannin mukaan.

Yliopistonkirjastojen virkailijamäärät 1990

Laitos 1990	Pääkirjaston virat	Opiskelija-, kurssi- tai laitoskirjastojen virat	Yhteensä virkoja
Helsingin yliopisto ¹⁾	145	29	174
Oulun yliopisto ²⁾	53	54	107
Turun yliopisto	49	33	87
Jyväskylän yliopisto	68	4	72
Tampereen yliopisto	44	17	61
Åbo akademi	32	12	44
Joensuun yliopisto	32	5	37
Yhteensä	423	154	577

¹⁾ Ilman ns. tiedekuntakirjastoja

²⁾ Oulun yliopiston laitoskirjastojen suuresta virkailijamäärästä ks. tekstistä.

Lähde: Tieteellisten kirjastojen yhteisluettelo

Kirjaston johtoryhmän kokous. Pöydän päässä Oili Kokkonen, hänestä myötapäivään Leena Väisänen, Maija Reuter, Pirkko Audejev-Ojanen, Riitta-Marja Kuusela, Toini Alhainen, Tuula Salomaa, Aira Lehtinen ja Kaija Nygård. Valokuva vuodelta 1985 Jyväskylän yliopiston museossa.

Laitosten määrän noustessa Jyväskylän yliopistossa nykyiselleen, yli neljänkymmenen, laitoskirjastokysymys pysyi jatkuvasti tapetilla.

Yleensä laitokset halusivat mahdollisimman paljon kirjoja itselleen, vaikka tilatkin olisivat olleet heikot. Ei olisi edes haluttu kävellä pihan yli pääkirjastoon, saati kilometrin päästä, eri puolilta kaupunkia niin kuin ennen Mattilanniemen ja Ylistönrinteen uusien laitosten rakennusten valmistumista voi sattua. Pääkirjaston kannalta yhteinen hankinta ja luettelointi sekä lainojen saaminen tarvittaessa laitoksen ulkopuolelle, jottei tarvitsisi hankkia kovin paljon dupletteja, olivat tärkeimpiä asioita. Laitoksilta ei myöskään tahtonut löytyä kirjastokoulutettuja hoitajia kokoelmille, ja samoin niiden aukioloajat saattoivat henkilökunnan vähyyden vuoksi jäädä lyhyiksi.

Laitoskirjastot ovat eri yliopistoissa olleet jossakin määrin eri asemassa, Helsingissä ja Jyväskylässä enemmän yliopistonkirjaston johdossa ja luetteloinnissa, Turussa ja Oulussa itsenäisempiä. Osin tämä johtunee niiden syntyvaiheista. Helsingissä päärakennuksen yhteinen seminaarikirjasto oli vahva ja laitokset tiedekuntien alayksiköinä syntyivät paljon hitaammin kuin uusissa yliopistoissa. Jyväskylässä seminaarin vanhojen rakennusten nopea kor-

jaaminen 1960-luvun alulla uusia laitoksia varten aiheutti sen, että kaikkien matkat pääkirjastoon olivat aluksi lyhyet ja laitoksilla tarvittiin pääasiassa käsikirjoja. Turussa ja Oulussa laajenevan yliopiston laitokset oli aluksi pakko sijoittaa kauemmas ympäri kaupunkia, jolloin ne keräsivät itselleen myös laajemman ja itsenäisemmän kirjaston ja anoivat kirjastonhoitajan ennen yliopiston uudisrakennusten valmistumista ja uutta keskityksen aikaa. Jyväskylässä vastaava aika tuli vasta 1960-luvun lopulla matemaattis-luonnontieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan eri puolilta kaupunkia odottaessa uusien tilojensa valmistumista Mattilanniemeen ja Ylistönrinteelle. Tällöin laitoskirjastojen asema kuitenkin oli jo vakiintunut tietynlaiseksi: pääkirjasto suoritti useimpien laitosten kirjahankinnat ja luetteloinnin, jolloin sille jäi tieto, mitä teoksia sivukirjastoissakin oli. Laitoskirjastojen manuaalinen yhteiskortisto oli valmiina jo 1970-luvun alussa. Hankinnat laitosten kirjastoihin olivat kyllä yhteensä mittavia.

Liiallista laitoskirjastojen hajoamista vastustaakseen pääkirjasto keksi suuremman kirjastotyypin, ns. laitosryhmäkirjaston, joka sai oman koulutetun kirjastonhoitajan. Sellainen oli vanhastaan – osin jo seminaariajan perua – Opettajankoulutuslaitoksella (OKL). Liikuntatiedekunnan

rakennuksen valmistuessa 1970 siihen saatiin liikunnan laitosryhmäkirjasto. Kun ylioppilaskylä valmistui asteittain Kortepohjaan 1967 – 1975 ja vanhan kampuksen ylioppilasasunnot voitiin sen jälkeen muuttaa kieliaineiden laitoksiksi, kampukselle syntyi myös vieraiden kielten laitosryhmäkirjasto. Mattilanniemen uudisrakennuksiin tuli 1984 matematiikan ja yhteiskuntatieteiden laitosryhmäkirjasto. Vastaavasti Ylistönrinteen uudisrakennukseen tuli fysiikan, kemian ja biologian erillään toimivista laitoskirjastoista yhteinen laitosryhmäkirjasto 1994. Vanhalla kampuksella OKL:n ja vieraiden kielten laitosryhmäkirjastot yhdistettiin v. 1996 ns. Aallon saliin (= päärakennuksen entiseen kirjastosiipeen), jolloin sille jätettiin kummatkin kirjastonhoitajat (kirjastosihteerit) aukioloaikojen tehostamiseksi.

Tourulaan syntyi 1990 viestintätieteiden ja täydennyskoulutuskeskuksen yhteinen laitosryhmäkirjasto. Näin lopulta kuusi (nykyään viisi) laitosryhmäkirjastoa vastaa noin parinkymmenen professuurin alan laitoskirjastotoiminnasta Jyväskylän yliopistossa. Nykyään näitä kirjastoja kutsutaan palvelukirjastoiksi (vuodesta 1994).

Jokin määrä (noin 15) on myös tavallisia muutaman aineen laitoskirjastoja, lähinnä laitosten amanuenssien vas-

tuulla – ei pääkirjaston. Joissakin tapauksissa lähiaineiden professuurit ovat antaneet yhdistää kirjastojaan laitoksen puitteissa. Esim. historian laitoskirjastossa on Suomen historian, yleisen historian ja taloushistorian kirjoja tai suomen laitoskirjastossa suomen, itämerensuomalaisten kielten, hungarologian, fonetiikan ja yleisen kielitieteen kirjoja. Näin viitisentoista laitoskirjastoa vastaa 30-40 professuurin kirjatarpeista. Jokunen yksityinen laitos lienee vasta ”käsikirjastopohjalla”. (JY:ssa oli 66 professuuria / ~1995). Kasvatustieteen laitos on äsken luopunut laitoskirjastostaan, koska sen tilat sijaitsevat aivan pääkirjaston vieressä ja laitos tarvitsee kirjastotilat muuhun toimintaan.

Lopuksi on mainittava em. keskuskirjastoidea, jolla ilmeisesti ajateltiin keskittää tietyn erikoisalan kirjahan- kinnat sopivaan yliopistonkirjastoon, jotta päällekkäisistä kirjahankinnoista vältyttäisiin eikä mikään ala jäisi vaille nimettyä huolehtijaa. Jyväskylän yliopiston kirjasto nimettiin 1977 Suomen kasvatustieteiden ja liikuntatieteiden keskuskirjastoksi. Äskettäin niihin on lisätty EU-asiat. Alkuvuosina keskuskirjastot saivat määrärahoja alansa ulkomaisen kehityksen tehokkaaksi seuraamiseksi. Sitten varat alkoivat vähentyä ja noin vuosikymmenen kuluttua loppuivat kokonaan. Yliopistonkirjastojen hankintavarat anne-

Englannin kuningatar Elisabeth vieraili Jyväskylän käynnillään myös uudessa Jyväskylän yliopiston kirjastossa 22.5.1976. Vasemmalta ylikirjastonhoitaja Eeva-Maija Tammekann, Hänen Majesteettinsa Elisabeth, rehtori Ilpo-Simo Louhivaara, talousjohtaja Alpo Reinikka, kirjastonhoitaja Kerttuli Kalanti (nyk. Pursiainen), maaherra Artturi Jämsén (selin) ja professori Kalevi Heinilä. Valok. Martti Brandt. Jyväskylän yliopiston museo.

taan nykyään suurena könttäsummana, jonka jako riippuu paikallisesta päätöksestä. Muut aineet eivät suinkaan ole halunneet uhrautua ns. erikoisaineiden hyväksi, vaan ovat vaatineet lyhentämättöminä esim. oppilasluvun mukaiset osuutensa. Vaikka keskuskirjastonimitystä ei ole kumottu, käytännössä sen aika näyttää olevan ohi.

Keskuskirjaston erikoisalojen teosluku voidaan kohutuullisella vaivalla laskea vain ulkomaisen kirjallisuuden osalta, koska alan kotimaiset teokset tulevat kirjastoon normaaleina vapaakappaleina ja ovat erittäin vaikeasti analysoitavissa siitä erilleen. Kirjastovirkailijoiden eri pohjalta tekemät arviot tästä erikoiskirjallisuudesta liikkuvat noin 10 prosenttia vaiheilla koko kirjaston kirjamäärästä. Näyttää siis siltä, että se jäi selvästi pienemmäksi kuin näiden alojen prosentuaaliset osuudet oppilasluvusta tai tutkinnoista.

Sen sijaan näiden alojen erikoiskirjaston leima näkyy hyvin tietokannoissa. Jyväskylän kirjastossa on ainoa maassa mikrokorttisarja amerikkalaisen, koko maailmaa koskevan ERIC-tietokannan ED (Educational Documents). Skandinavian kasvatustieteiden tietokanta on PEP-SY. Liikuntatieteissä vastaavassa asemassa ovat kanadalainen SPORT-tietokanta ja saksalainen SPOWISS-tietokanta. EU-tallekirjastona JYK saa vapaakappaleina järjes-

tön tuottamaa materiaalia, mm. sen virallisen lehden. CD-ROMeina saadaan mm. EU:n asetukset, päätökset ja direktiivit sekä tuomioistuintapauksia ym.

Jossakin määrin samanlainen kehityskulku kuin vanhojen erikoisaineiden osalta näyttää Jyväskylän yliopiston kirjastossa alkavan äskettäin vauhtiin päässeiden matemaattis-luonnontieteellisten soveltavien alojen osalta. Seitsemän uuden soveltavien aineiden professuurin (1992-1998) opettajien ja oppilaiden kirjojen tarve on ymmärrettävästi melkoinen. Yliopiston kirjasto on toivonut niiden uudishankintoihin samantapaista erillisrahaa kuin uusille viroille varattiin 1960-luvulla, jotta käynnissä olevien aineiden hankintoja ei jouduttaisi supistamaan uusien alojen syntyessä.

Jyväskylässä lasketaan nykyisin (1997) pääkirjastossa olevaan kokonaisuudessaan noin 1.090.000 nidettä ja palvelukirjastoissa (mukaan laskien tietyllä tavalla eriluonteiset laitoskirjastot) yhteensä noin 280.000 nidettä, kaikkiaan noin 1.370.000 nidettä. Palvelukirjastojen kirjamäärä on siis noin 20 prosenttia yliopistonkirjaston koko kirjamäärästä.

Määrällinen kukoistus aivan viime vuosina on JYK:ssä kieltämätön ja lisäksi nopeassa nousussa. Tällä hetkellä arvellaan, että JYK:n kirjasto olisi teosluvultaan

kolmanneksi suurin maassa, heti Helsingin ja Turun suomalaisen yliopiston kirjaston jälkeen, todennäköisesti kirjavaroiltaan jo ohi Åbo Akademiasta, varmasti nideluvultaan suurempi kuin Tampereen, Oulun tai Joensuun yliopistojen kirjastot.

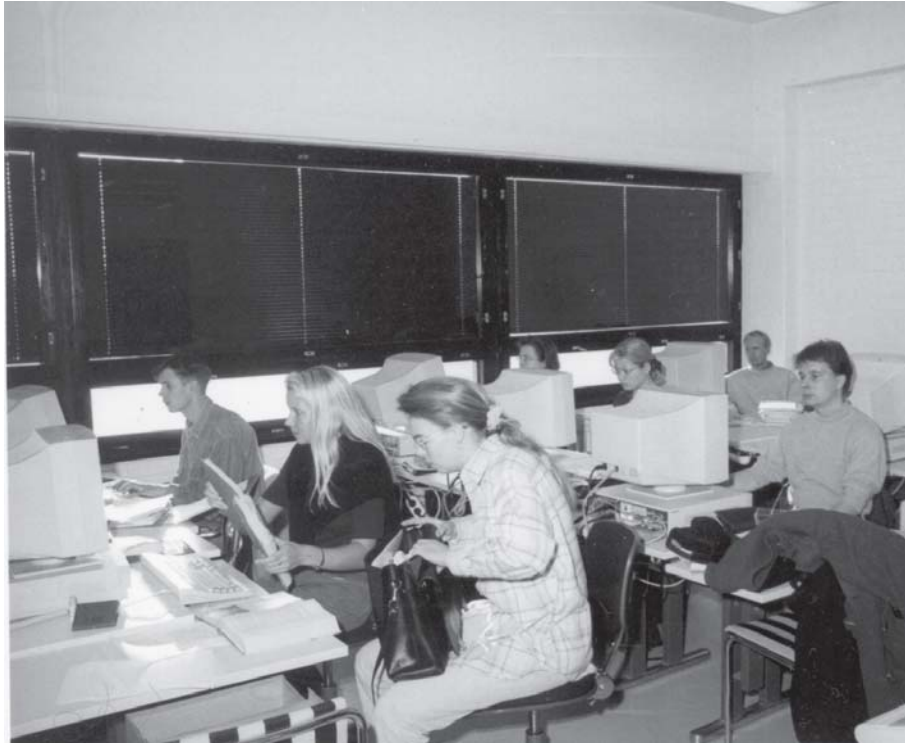
Siirtyminen tietokoneaikaan

Siirtyminen tietokoneaikaan ei JYK:ssa käynyt käden käänteessä. Liike-elämän piirissä ja pankeissa tietokoneistuminen tapahtui jo 1960-luvulta alkaen; lehdistössä siirryttiin seuraavalla vuosikymmenellä Jyväskylässäkin lähettämään syrjäkulmien uutiset päätteeltä lehden tietokoneelle, jolloin lehden latomisprosessi jäi pois. Edellä on jo eräitä kertoja viitattu yliopiston kirjaston kirjallisuushakujen tietokoneistumiseen 1970-luvun loppupuolella. – Koska yliopiston kirjaston uusi johtaja (vuodesta 1980) Oili Kokkonen oli ollut seitsemän vuotta Tampereen yliopiston ylimmän kirjasto-opetuksen informatiikan lehtorina, hänestä saatiin pätevä ja innostunut henkilö tämän asian läpivientiin koko laajuudeltaan Jyväskylän yliopiston kirjastossa.

Henkilökunnan kurssitus alkoi heti ja jatkui vuodesta toiseen. Oili Kokkonen kiittää haastattelussa henkilökuntaa siitä kärsivällisyydestä ja ymmärtämyksestä, jolla tähän muutosprosessiin suhtauduttiin; pian kyllä jo tuloksetkin alkoivat puhua uuden järjestelmän puolesta.

Jyväskylän yliopiston kirjastossa aloitettiin oman suoraikäyttöisen kokoelmaluettelon suunnittelu jo v. 1985. Aluksi luettelon ohjelmana oli muutaman vuoden Polydoc-ohjelma ja luettelo sai siksi nimekseen JYKDOK. Kun Jyväskylän yliopiston kirjaston jo uudella VTLS-ohjelmalla toimiva JYKDOK-tietokanta otettiin juhlallisesti käyttöön tammikuussa 1991, siinä oli noin 300.000 viitettä, jotka käsittivät pääkirjaston ulkomaiset ja kotimaiset kirjat vuodesta 1966, erilliskirjastojen kokoelmat vuodesta 1980 ja oman yliopiston opinnäytteet vuodesta 1986.

Suomen kaikkien tieteellisten kirjastojen tietokonelaitteistot ja ohjelmistot hankittiin opetusministeriön toimesta keskitetysti, jotta varmasti saavutettaisiin suurhankinnan edut ja kaikille samanlainen järjestelmä. Opetusministeriö vielä maksoi suoraan omasta budjetistaan pääosan asiasta, vaikka tukea hankittiin osin myös yliopistoilta. Tietokoneen merkki on Hewlett Packard 3000 ja ohjelmisto VTLS (Virginia Tech Library System). Kol-

58

Pääkirjaston kolmannen kerroksen mikroluokka 1995. Valok. Matti Lemetti. Jyväskylän yliopiston museo.

men ja puolen miljoonan markan kauppa osoittaa, kuinka vakavasti asiaan ylempänä suhtauduttiin.

Vanhojen kortistojen konvertointi konelukuiseen muotoon annettiin valtion toivomusten mukaan vähiten siitä vaativan suoritettavaksi. Alan kansainvälistymisestä Oili Kokkonen kertoi seuraavan viehättävän muistelman. Hän oli Lontoon tietokonemessuilla havainnut, kuinka eräs yhtiö Uudesta Meksikosta USA:n eteläosasta mainosti kovin edullisia hintojaan. Pyydetty virallinen tarjous oli mainoksen mukainen. Kortisto lähetettiin xeroina Uuteen Meksikoon työstettäväksi. Jonkin ajan kuluttua tuli kuitenkin Sri Lankasta kysely, miten tietyt suomen kielen äänteet merkitään tai sanajaot suoritetaan. Yhtiö siis suoritutti halvan työn Ceylonilla! Hiukan hirvitellen sinne vastattiin, mutta kun tulos tuli Jyväskylään, kaikki oli pääpiirtein oikein ja täsmällisesti tehty. Hinnassa päästiin noin puoleen siitä, mitä toisten yhtiöiden Englannissa tapahtunut työ olisi maksanut. Näin siis elimme jo 1980-luvulla kansainvälisessä tietokonemaailmassa. Helposti ei tule ajatelleeksi, että Jyväskylän kirjaluettelot onkin naputettu nauhalle Sri Lankassa, jossa oltiin tarkkoja, vaikkei kieltä varmasti ymmärretty.

Myöhemmin JYKDOKiin on lisätty kulloinkin ilmestynyt uusi kirjallisuus ja uudet opinnäytteet. Vuotta 1966 vanhempi kotimainen kirjallisuus siitä kuitenkin edelleen puuttuu, vaikka esim. 1920-1950 luvun kirjallisuutta on jo jokin määrä luettelossa. – Myös laitoskirjastojen integroituminen kirjaston kokoelmiin, joka alkoi manuaalisista kortistoista 1970-luvulla, on nyt JYKDOKin kautta täydellistynyt.

Toinen Jyväskylän sähköinen bibliografia on JYK-BIB, jossa on erikoisaloilta noin 50.000 viitettä; kasvatusta, psykologiaa ja liikuntaa ym., myös Keski-Suomen maakuntabibliografia.

Suomen korkeakoulujen kirjastot olivat vuosista 1988-1990 lähtien yhteistyössä saadaksensa aikaan koko maata koskevan sähköisen yhteisluettelon, jonka lyhenne-nimi on LINDA. Jyväskylänkin luettelot on liitetty sen osaksi. LINDAa käyttämällä päästään selville, olisiko JYKDOKista puuttuva teos mahdollisesti saatavissa jostain muusta maan tieteellisestä kirjastosta kaukolainaksi vai joudutaanko turvautumaan ulkomaisiin yliopistonkirjastoihin, joihin niihinkin on olemassa toimivat yhteydet.

Jyväskylän yliopiston kirjasto ryhtyi 1980-luvun loppupuolella hankkimaan CD-ROM-muodossa laajoja artik-

keli- ja tutkimusraporttiviitetietoja sisältäviä tietokantoja, jotka näin saatiin asiakaskäyttöön. Tietopalvelu oli aiemmin käyttänyt näitä tietokantoja online-yhteyksin asiakkaiden tiedonhakuun. Ensimmäinen CD-ROM-hankinta oli em. kasvatustieteellinen ERIC-tietokanta. Aivan 1990-luvun alussa Jyväskylän yliopiston kirjasto ensimmäisenä korkeakoulukirjastona Suomessa aloitti CD-ROMien verkkokäytön. Tällöin tietokantoja voivat useat asiakkaat käyttää samanaikaisesti ja käyttö tuli mahdolliseksi paitsi kirjaston mikrotietokoneilta, myös yliopiston laitoksilta. Tällä hetkellä kirjastossa on käytettävissä yli 40 laajaa CD-ROM-viitetietokantaa. Vuonna 1996 aloitettiin myös parin tietokannan Internet-käyttö Swetsin palvelimelta Hollannista, tällöin väheni kirjastossa huomattavasti tietokantojen käyttöön asettamiseen liittyvä työ.

1990-luvulla kirjastoon on ruvettu sijoittamaan JYK-DOK-päätteiden lisäksi myös täydellisiä mikrotietokoneita, joita on hankittu lähinnä yliopiston yhteisin varoin, ns. elektronisen kampuksen kehittämiseen liittyen. Mikrotietokoneet ovat nykyisellään monitoimisuusasemia, joilla voi käyttää kirjaston omia tietokantoja ja muita asiakaskäyttöön avuttuja tietokantoja, mutta myös monet tekstinkäsittely- ja laskenta- ym. ohjelmat ovat käytössä. Nykyisin näitä

asiakaskäytössä olevia työasemia on kirjastossa 55 kpl, henkilökunnan käytössä on 90 mikrotietokonetta ja henkilökunnan ja asiakkaiden yhteiskäytössä 90 päätettä. Uusia tarvitaan silti vielä, koska kirjasto on osoittautunut pitkien aukioloaikojensa (esim. pääkirjaston sunnuntaiaukioloajat aloitettiin keväällä 1992) sekä tiedonlähteiden käyttömahdollisuuden vuoksi yliopistokampuksen parhaaksi mikrotietokoneiden käyttöympäristöksi. Kuuluisaksi on tullut aamuryntäys ovien avautuessa klo 8, jolloin nopeajalkaisimmat saavat mikrotietokoneet ensiksi käyttöönsä. Ja jonoja näkyy pitkin päivää, joten työasemia kirjastoon olisi edelleen lisättävä.

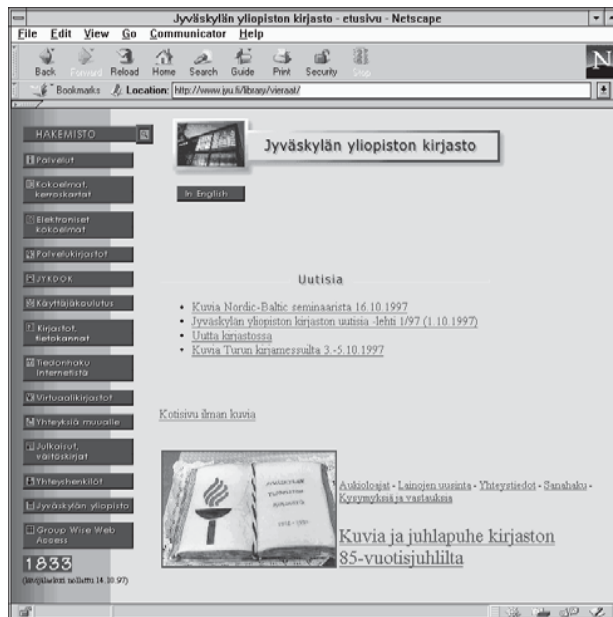
Nykyisin paljon puhutut Internet-palvelut otettiin kirjastossa käyttöön varhain. Omien www-sivujen laatimisen kirjasto aloitti kesällä 1994, ja palvelua on jatkuvasti päivitetty ja tehty asiakaslähtoisemmäksi. Kirjaston laajaan ja monipuoliseen käyttäjäkoulutukseen Internet-opastusta on sisällytetty 1990-luvulla. Erillisiä Internet-kursseja kirjasto on järjestänyt vuodesta 1993 lähtien kirjaston käyttäjille mutta myös Keski-Suomen kirjastojen henkilökunnalle. Tätä varten on kirjastoon järjestetty erityinen tietokonealuokka, joka äskeisten järjestelyjen yhteydessä siirrettiin kolmannesta kerroksesta ensimmäiseen. Kirjasto an-

taa kaikille avointa alkeiskoulutusta kirjaston tietokoneilla lukukausien aikana viikoittain. Tiedekunnat tilaavat silti oppilailleen myös tiedonhankinnan kursseja (noin 0,5 ov), jotka auttavat seminaaritöiden tekijöitä.

Ylikirjastonhoitaja Oili Kokkonen johti vahvalla kädellä JYK:a lähes kaksi vuosikymmentä. Kirjaston siirtäminen voimalla ja kärsivällisyydellä tietokoneaikaan jää hänen suureksi ansiokseen, jota tullaan muistamaan. Luonnollisesti niin pitkään aikaan sisältyy paljon muutakin; otan siitä esille vain kaksi puolta, tilajärjestelyt ja rakennuksen laajan korjauksen. Tilojen uudelleen järjestelyyn 1993 alkaen kuului ensimmäisen kerroksen informaatio- ja kirjantalonpalautusosaston työtilojen laajentaminen. Kurssikirjasto siirrettiin siksi ensimmäisen kerroksen takaosaan Martti H. Haavion saliin; tällöin tosin jouduttiin tiivistämään kirjallisuuden lukusalia ja sanomalehdistön lukupöytä (suurinta osaa lehdistöstä tosin luetaan mikrofilmeiltä erikoishuoneessa). Lisätila tehosti myös informaatiota. Toisaalta toisen kerroksen kirjastokortistot siirrettiin salin takaosaan, jotta tilauspaikan eteen saatiin runsaasti uusia päätteitä. Kahvila siirrettiin ensimmäiseen kerrokseen laajempiin tiloihin edellä kerrotuin positiivisin seurauksin. Vanhasta kahvilatilasta tehtiin näyttelyosasto, jolle on ol-

Ylikirjastonhoitaja Oili Kokkonen johti Jyväskylän yliopiston kirjastoa 1980-1996. Valok. Matti Salmi 1985. Jyväskylän yliopiston museo.

Jyväskylän yliopiston kirjaston kotisivu Internetissä kuvastaa sen palvelun monipuolisuutta.

62

lut säännöllistä käyttöä. Vuoden mittaan monikin erikoisala pääsee osalliseksi ajankohtaisesta alansa näyttelystä.

Tuonoin harrastetut tasakatot eivät kauan kestäneet lumen ja jään kulutusta, varsinkin kun rakentaja oli vastoin ohjeita säästänyt lasikaton tiivisteissä. Jo muutamassa vuodessa kirjaston päähallin uusi lasikatto alkoi vuotaa. Vuodesta 1980 sattui, että kirjaston laajassa ala-aulassa oli keväisin joukko erivärisiä muoviämpäreitä tippujen alla. Suurkorjauksissa 1982-1986 tehtiin lasikupujen päälle paikallinen vinokatos. Se ei näy alhaalta katsoen, eikä siten juuri muuta talon arkkitehtonista vaikutelmaa; viereisten korkeiden rakennusten yläikkunoista sen voi todeta. Julkinen kohukaton vuotamisesta loppui tähän, mutta viat uusivat 1990-luvun puolella sivummalla pienemmissä kirjastotiloissa. Nytemmin katot on saatu pitämään, ja toivoa sopii, että luonnonvoimista on näin saatu lopullinen voitto.

Toinen suuri reformi oli kirjaston 20 vuodessa ikäviksi kuluneiden huopamattojen asteittainen uusiminen 1994-1997 siten, että kirjaston vilkas toiminta jatkui koko ajan.

Kirjastolaiset välittivät sivuun varastoitujakin kirjoja kärsivällisesti tarvitsijoille ja sopu sijaa antoi. Osasto osastolta ja kerros kerrokselta korjaus on nyt kokonaan valmistunut tähän juhlapäivään mennessä. Voi varmaan sanoa, että

käyttäjät huokaavat yhdessä ylikirjastonhoitajan kanssa syvään helpotuksesta.

On aihetta muistaa tässä yhteydessä myös kirjastorakennuksen sähköisen verkotuksen säännöllinen lisääminen. Se alkoi jo 1980-luvun alulla, huomattavat kaapeloinnin huippuvuodet sattuivat vuosiin 1990 ja 1995-1996, kuten suuret tietokonehankinnatkin. Nykyisin koko kirjastorakennus on varustettu modernilla parikaapeloinnilla ja valmis siirtymään ns. atm-verkkoon, joka mahdollistaa mm. multimedian välittämisen.

Yliopiston ja sen kirjaston luonne ja uusin kehitys

Jyväskylän yliopiston ensimmäisessä suunnitteluvaiheessa 1911 oli – kuten edellä näimme (s. 9) – voimakkaasti esillä käytännön hyöty ja siksi silloisia pääelinkeinoja maa- ja metsätaloutta tukeva yliopisto. Helsingin yliopistohan ei sellaista opetusta silloin halunnut yhteyteensä, vaikka melko pian joutui muuttamaan kantansa. Maatalous-metsätaloustieteellinen tiedekuntahan syntyi Helsinkiin 1923 (osasto jo 1898). Näin Jyväskylän kasvulinjaksi jäi huma-

nistinen suunta, johon pedagogiikka vieläkin Helsingin yliopistossa luetaan. Kun Jyväskylän yliopistohanke kääntyi pedagogiseen suuntaan, se oli lähinnä erikoistumista humanistisen suunnan sisällä.

Taloudelliseen hyötyyn tähtäävät ajatukset palasivat kuvaan vasta 1960-luvulla, jolloin toivottiin mahdollisimman käytännöllisen taloustieteellisen opetuksen aloittamista Jyväskylässä. Kun valtio ei aluksi kallistunut esityksille korvaansa, käsiteltiin hetken jopa yksityisen, kokonaan suomenkielisen yksityisyliopiston ajatusta Turun yliopistojen tapaan. Helpommalla kuitenkin päästiin tulokseen, kun annettiin valtiolle lahjoitusvarat parin taloustieteellisen professuurin ja apuhenkilökunnan palkkaamiseen (siihen aikaan valtio otti 10 vuoden kuluttua lahjoitusvirat vastuulleen). Näin syntyivät Jyväskylän Kauppalaisseuran lahjoituksilla liiketaloustieteen ja tietojenkäsittelyopin professorit Jyväskylän kasvatustieteelliseen tiedekuntaan 1967; tiedekuntajaossa 1973 ne siirtyivät yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan. Samalla linjalla jouduttiin jatkamaan, jotta uutta käytännöllistä ekonomikoulutusta tuettaisiin. V. 1980 perustettiin lahjoituksena markkinoinnin professori (Jyväskylän kaupunki 3/5, Yliopistoyhdistys

1/5, Kauppalaisseura 1/5). Taloustieteellisen osaston synnyssä näkyvät siis hyvin käytännön näkökannat.

Sittemmin on myös matemaattis-luonnontieteelliseen tiedekuntaan syntynyt soveltavien alojen professuureja seuraavasti: 1. soveltavan matematiikan ja tietotekniikan 1988 (alaltaan vaihtuva virka, vuodesta 1992 tietotekniikan vakinainen virka opetusalan numeerinen analyysi), 2. soveltavan fysiikan 1992, 3. soveltavan kemian 1993 (sellutehtaan jätteiden hyötykäyttö), 4. molekyylibiologian 1994 (vaihtuva-alainen virka vuoteen 1997), 5. ympäristötieteiden ja -teknologian 1995 (määräaikainen vuoteen 1999), 6. fysiikan 1997 (sovellukset paperinvalmistusteknologiassa), 7. nanoteknologian (apulaisprofessori 1997, professori 1998).

Kaikki nämä soveltavien alojen professorit osallistuvat ns. uusimuotoiseen maisterikoulutukseen (osin EU-varoin, osin talouselämän varoin). Siinä alemman kandidaatin jälkeen luetaan kaksi vuotta näitä sovellettuja aloja päämääränä sellaiset käytännön tiedot, että elinkeinoelämä voi heitä heti käyttää hyväkseen. Sovellettu opetus on laajenemassa myös tohtorinkoulutusohjelmien puolelle. Sovel-luksissa ollaan yhteistyössä Jyväskylän kaupungin ja monien yritysten yhdessä perustaman Teknologikeskuksen

kanssa, jonka pian valmistuvaan kiinteistöön Ylistönrinteen puolella myös yliopiston soveltavan kemian laitos saa tilansa.

Yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa ja sen taloustieteellisessä osastossa on näin yhteensä kolme lahjoitusvaroin syntynyttä professuuria, jotka jo kaikki ovat siirtyneet valtion ylläpidettäviksi, ja matemaattis-luonnontieteellisessä osastossa seitsemän uudempaa professuuria, joista kaksi on määräaikaista. Jyväskylän yliopistossa on siis kymmenen ainakin jossakin määrin käytännöllisistä professorinvirkaa, eli reilu kymmenesosa kaikista. – Voi yhteensä sanoa, että alkuvaiheessa 1911 toteutumat-ta jäänyt käytäntöön suoranaisesti soveltava tutkimus on viime vuosikymmeninä, teknistyneessä Suomessa tosin kohdentamiseltaan muuntuneena, palannut Jyväskylän yliopiston konkreettiseen kuvaan. Teknillisten korkeakoulujen kanssa ei kuitenkaan pyritä kilpailemaan. Yliopiston nimen saamishetkestä 1966 todettiin, että laitoksen yleisluonne oli vielä varsin pedagoginen, vaikka oppilaiden ja suoritettujen tutkintojen enemmistö oli jo humanistisia. Miten on 30 vuotta myöhemmin?

Ylikirjastonhoitajat Eeva-Maija Tammekann, Kai Ekholm ja Oili Kokkonen Jyväskylän Tieteellisen Kirjaston 85-vuotisjuhlilla 1.10.1997. Valok. Matti Salmi. Jyväskylän yliopiston kirjaston kokoelmat.

Jyväskylän yliopiston erikoisalojen osuus 1995

	Professoreita	Oppilaita	Tutkintoja (ylempiä kandidaatteja)	Tohtorin- tutkintoja
Kasvatustieteell. tiedekunta (ml. OKL)	6	1948	182	6
Psykologia (Yht.tiedek.)	3	443	48	1
Liikunta- ja terveystieteet	8	1055	97	5
Yhteensä	17	3346	279	12
Yliopiston kokonaismäärä 1995	66	10673	828	62
Erikoisalojen osuus prosentteina	26 %	31 %	34 %	19 %

Lähde: Jyväskylän yliopiston tiedotus

Edellä Jyväskylän yliopiston kehityksestä annetut luvut osoittavat, että yliopiston vanhat vahvat alat, kasvatustiede ja psykologia sekä ainoana maassa edustetut liikuntatieteet ovat yllättävänkin hyvin säilyttäneet erikois-asemansa alaltaan paljon laajentuneessa yliopistossa. Havaitaan, että viimeisen kymmenen vuoden kehitys on niil-

lä ollut vahvaa kasvua, niin että toisten tiedekuntien vastaava laajentuminen ei ole paljon muuttanut suhteita. Kun eri tunnusluvut oheisessa asetelmassa vaihtelevat 19 prosentin ja 34 prosentin välillä, lähes kolmasosa Jyväskylän yliopiston toiminnoista kuuluu vieläkin näille vanhoille aloille.

Silti voinee todeta, että Jyväskylällä on yleisessä käsityksessä historiallisista syistä vieläkin pedagogisempi leima. Yleisesti ei ikään kuin myönnetä, että kaksi kolmasosaa toiminnasta sentään kuuluu jo ”yleisyliopiston” puolelle. Ilmeisesti olisi entistä enemmän julkisuudessakin korostettava Jyväskylän yliopiston uusilla suunnilla jo selkeästi sijaitsevaa modernia painopistettä, jotta se tulisi painoarvoaan vastaavasti esille. Koska pääkirjasto tavallaan vastaa humanistis-yhteiskuntatieteellisten aineiden laboratorioita, sille kuuluisi tuki, joka olisi mitoitettava Jyväskylän yliopiston reaalisten pääaineiden tutkimustarpeen mukaiseksi.

Kun ylikirjastonhoitaja Kai Ekholm viime vuonna otti vastaan laitoksen johtajan viestikapulan, oltiin yleisesti vakuuttuneita, että hän tulee vahvasti vetämään sitä modernistumisen yleislinjaa, jonka tähänastisesta vaiheesta edellä on puhuttu. – Yleistilanne on – mikäli ymmärrän – varsin samanlainen kuin 1960-luvun puolivälissä. Oppi-lasluvun ja kirjaston käyttölukujen kuvattu nousu suorastaan pakottaa ylikirjastonhoitajan ja kirjaston arvovaltaisen johtokunnan vaatimaan kirjaston laajentamista. Palautan mieleen, että arkkitehti Arto Sipinen suunnitteli 1974 nykyisen hallintoviraston rakennuksen aikoinaan käytet-

täväksi nimenomaan kirjaston lisätiloiksi. Olen antanut kertoa itselleni, että ylikirjastonhoitaja Oili Kokkonen ehti jo virassa ollessaan laatia yksityiskohtaisen suunnitelman, miten hallintorakennusta käytettäisiin vähin korjauksin kirjastona.

Tulee siis toivoa, että yliopisto pian saisi vuoden 1998 budjetissa anomansa uuden hallintorakennuksen, jotta myös pääkirjaston laajojen käyttäjäpiirien työhön oleellisesti vaikuttava yliopiston kirjaston laajennus saataisiin sen vanavedessä nopeasti aikaan.

Kirjaston toinen laajenemissuunta aivan naapurissa saattaisi olla kadun takana oleva entinen kaupunginkirjasto, joka nykyisin on valtakunnallisen käsityömuseon käytössä. Koska museo saanee piakkoin muualta paremmat tilat, tämä rakennus tulisi hyvin kysymykseen yliopiston kirjaston kipeästi tarvitsemana varastona. Se voitaisi maanalaisin käytävin helposti liittää yliopiston maanalaiseen varistorakennukseen, joiden tasossa se on. Samassa yhteydessä saattaisi ratketa myös Jyväskylässä nykyisin keskusteltu kirjamuseohanke. Olisihan muun ohessa myös Jyväskylän yliopiston kirjaston omistamat ulkomaiset inkunabelit, Missale Aboense ja muut kirja-aarteet saatava kultuuria harrastavien katsojien ihaitaviksi.

"Oi kuvatuksia ja mielijohteita", huokasi aikanaan suunnitelmistaan Jyväskylän johtava kulttuurihenkilö, piirilääkäri Wolmar Schidt. Niin mekin teemme, toivoen Jyväskylän yliopiston kirjastolle – Jyväskylän tieteellisen kirjaston perilliselle – täkäläisen yliopistotoiminnan yhdelle selvälle kukkaselle, vehreää tulevaisuutta ja parempaa 100-vuotisjuhlaa!

*Kirjasto toimii hellittä-
mättä ympäri vuoden ja
aamusta iltaan. Äsket-
tään valmistunut kirjasto
1970-luvulla puiston
puolelta talvisessa ilta-
valaistuksessa. Valok.
Matti Salmi. Jyväskylän
yliopiston museo.*

Kirjaston virkojen haltijat 1.10.1997

Nimi	Nimike	Kirjastoon tulovuosi
Anja Agander	informaatikko	1990
Ritva Akhtar	tekstinkäsittelijä	1985
Toini Alhainen	kirjaston toimistopäällikkö	1965
Pirkko Audejev-Ojanen	kirjaston toimistopäällikkö	1966
Marianne Broms	kirjastosihteeri	1981
Kai Ekholm	ylikirjastonhoitaja	1996
Ulla-Maija Frilander	hankintapäällikkö	1966
Lea Hakala	kirjastosihteeri	1969
Liisa Halttunen-Keyriläinen	informaatikko	1986
Maija-Liisa Hannula	osastosihteeri	1976
Annukka Heinonen	kirjastosihteeri	1980
Harri Hirvi	kirjastosihteeri	1978
Seija Hobin	toimistosihteeri	1985
Markku Hokkanen	kirjastosihteeri	1980
Liisa Hughes	informaatikko	1995
Leena Hähkiöniemi	kirjastosihteeri	1980
Vesa Höijer	kirjastosihteeri	1989
Olli Janhonen	kirjastosihteeri	1986
Pirkko Jokela	kirjastosihteeri	1987

Marita Jokinen	informaatikko	1974
Antti Kajannes	kirjastosihteeri	1973
Kaija Kapanen	kirjastosihteeri	1976
Hannele Kiiveri	kirjastosihteeri	1981
Eine Kohonen	kirjastosihteeri	1981
Hannele Korpela	kirjastosihteeri	1974
Anna-Liisa Kosonen	kirjastosihteeri	1986
Riitta-Marja Kuusela	kirjastoamanuussi	1970
Merja Lahtinen	kirjastosihteeri	1994
Mirja Laitinen	informaatikko	1976
Eila Lampén	kirjastoamanuussi	1976
Rauni Lampinen	kirjastosihteeri	1982
Sari Lampinen	kirjastonhoitaja	1975
Ritva Loimio	kirjastoamanuussi	1958
Raija Malherbe	informaatikko	1987
Anja-Leena Muranen	kirjastoamanuussi	1968
Marja-Leena Murto	kirjastosihteeri	1987
Riitta Mustonen	kirjastoamanuussi	1975
Varpu Mäkelä	kirjastosihteeri	1974
Merja Mälkiä	kirjastosihteeri	1991
Kalervo Niemi	kirjastosihteeri	1977
Kaarina Nieminen	julkaisusihteeri	1997
Vesa Niinikangas	julkaisupäällikkö	1979

Marja Nikulainen	kirjastosihteeri	1980
Tapio Nurminen	kirjastosihteeri	1971
Kaija Nygård	kirjastonhoitaja	1962
Riitta Nyman	toimistos sihteeri	1980
Kaisu Ollila	kirjastonhoitaja	1988
Kaisa Paavilainen	kirjastonhoitaja	1978
Inkeri Peura	kirjastonhoitaja	1960
Annika Puruskainen-Jalkanen	kirjastonhoitaja	1980
Tuulikki Rantala	kirjastoamanuessi	1965
Pirjo Rantanen	kirjastosihteeri	1986
Maija Reuter	kirjaston toimistopäällikkö	1969
Pirjo Rieskjärvi	kirjastosihteeri	1991
Anneli Riihimäki	kirjastonhoitaja	1961
Pirkko Saarijärvi	amanuessi	1952
Kaisa Saikkonen	kirjastonhoitaja	1987
Riitta Saikkonen	kirjastosihteeri	1984
Marjaana Salminen	kirjastosihteeri	1973
Raila Salminen	kirjastosihteeri	1988
Tuula Salomaa	kirjastonhoitaja	1972
Esko Salonen	kirjastosihteeri	1974
Asta Seppänen	kirjastoamanuessi	1964
Marja Sihvonen	kirjastosihteeri	1982
Terttu Suhonen	kirjastosihteeri	1988

Maija Timonen	toimistos sihteeri	1980
Marja-Leena Tynkkynen	tekstinkäsittelijä	1997
Pirkko Uusi-Einola	kirjastos sihteeri	1966
Pirkko Uusi-Penttilä	kirjastonhoitaja	1970

Lähde: Yliopiston henkilöstörekisteri

Kirjaston johtokunnan puheenjohtajat

1974 – 1978	rehtori Ilppo-Simo Louhivaara
1978 – 1981	vararehtori Mikko Raatikainen
1982 – 1988	rehtori Martti Takala
1988 – 1990	vararehtori Jussi Valkonen
1990 – 1992	vararehtori Aino-Sallinen-Kuparinen
1992	rehtori Aino Sallinen-Kuparinen
1992 – 1994	vararehtori Marjatta Marin
1994 – edelleen	vararehtori Pekka Neittaanmäki

Lähde: Kirjaston johtokunnan pöytäkirjat

Kirjallisuutta

Yleistä yliopistoista

Ivar A. Heikel, Helsingin yliopisto 1640-1940. Helsinki 1940.

Mauno Jokipii, Universiteten och decentraliseringen i Finland. Nordisk tidskrift 1991 n:o 4 (suomeksi Kanava 1992).

Liisa ja Kyösti Julku, Oulun yliopiston perustamisen historia. Studia historica septentrionalia 6. Rovaniemi 1983.

Kaarlo Jäntere, Turun yliopiston perustaminen. Turku 1942.

Oiva Ketonen, Arvovallan politiikkaa. Suomalainen korkeakoulu ja korkeakoulupolitiikka, näkökulma suomalaiseen kulttuuriin. Porvoo 1986.

Anto Leikola, Yliopistot ja korkeakoulut. Otavan suuri Ensyklopedia 20(1981)

Edwin Linkomies, Helsingin yliopisto. Oma maa X. Porvoo 1961.

Veli Nurmi, Maamme opettajakorkeakoulut. Helsinki 1990.

Tauno Perälä, Turun yliopisto 1920-1939 ja 1939-1974. Turku 1970, 1977.

Viljo Rasila, Yhteiskunnallinen korkeakoulu 1925-1966. Tampere 1973.

Solveig Widén (red.), Åbo Akademi 1918-1993, del I-IV. Åbo 1993.

Yleistä tieteellisistä kirjastoista

Henrik Grönroos ja Jani Kurikka (toim.), Helsingin yliopiston kirjasto entisaikaan ja nykypäivinä. Helsinki 1956.

Karl Erik Henriksson, Suomen kirjastohistoria. Suomen kirjallisuus VII. Keuruu 1968.

Esko Häkli, Ylioppilaskunnan kirjaston vaiheet. Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historia 9. Helsinki 1968.

Arne Jörgensen, Universitetsbiblioteket i Helsingfors 1827-1848. Helsingfors 1930.

Gunvor Kerkkonen, Tieteellisten seurain valtuuskunta ja kirjasto 1899-1949. Helsinki 1949.
Oiva Ketonen, Suomalainen Tiedeakatemia 1908-1958. Helsinki 1959.
Saini Laurikkala – Eero K. Neuvonen, Turun yliopiston kirjasto 1917-1969. Turku 1970.
Rae Murhu, Oulun yliopiston kirjasto 1958-1985. Oulu 1985.
Jorma Vallinkoski, Suomen tieteelliset kirjastot. Oma maa 3. Helsinki 1958.
Jorma Vallinkoski, The history of the University at Turku, I 1640-1722 (1948) ja II 1722-1772. Helsinki 1975.
Vapaakappaleoikeuksia nauttivat kirjastot Suomessa. Julkaisut Helsingin yliopistonkirjaston vapaakappaletoimisto.
Helsinki 1947.
Solveig Widén, Åbo akademis bibliotek. Åbo Akademi 1918-1993, del I. Åbo 1993.

Jyväskylän seminaari ja sen kirjasto

Aimo Halila, Jyväskylän seminaarin historia. Helsinki 1963.
Jyväskylän Jyskyt 1-2. Jyväskylä 1950-1980 (oppilaiden muistelmia seminaarista).
Eino Koskinen (toim.), Jyväskylän seminaari. Jyväskylän seminaarin satavuotismuisto 1963. Helsinki 1963.
J. M. Mikkola, Jyväskylän seminaarin vaiheita. Jyväskylän seminaari 1863-1937. (1937).
Veli Nurmi, Maamme seminaarien varsinaisen opettajakoulutuksen synty ja kehittyminen viime vuosisadalla I. Jyväskylä 1964.
K. Raitio, Jyväskylän seminaarin 50-vuotinen toiminta (1913).
Pirkko Saarijärvi, Jyväskylän seminaarin kirjaston syntyvaiheita. JKK, Kasvatustieteellinen laitos. Proseminariesitelmä ennen vuotta 1958.
Kaarina Tervakangas, Jyväskylä seminaarin kirjaston vaiheet. Suomen historian seminaariesitelmä 3.4.1962. JY.

Kasvatusopillisen korkeakoulun syntyminen ja Jyväskylän yliopistokysymys

- Martti Airila, Uuden suomenkielisen yliopiston asia. Valvoja 1917.
- Yrjö Blomstedt, Korkeakoululaitos ja tiedepolitiikka. Suomen kulttuurihistoria 3. Porvoo 1982.
- K. A. Frassila, Opettajavalmistuksemme tienhaarassa. Helsinki 1936.
- Erkki Fredrikson, Wolmar Schildt ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran haaraosasto. Keski-Suomi 18. Jyväskylä 1986.
- Matti Haavio (toim.), Korkeakoulukysymys. Porvoo 1965.
- Mauno Jokipii, Keski-Suomen synty. Keski-Suomen historia 2. Jyväskylä 1988.
- Mauno Jokipii, Wolmar Schildtin asema suomalaisuusliikkeessä. Kutsu Jyväskylän yliopiston maisterin- ja tohtorinpromootioon 1984. Jyväskylä 1984.
- Lasse Kangas, Jyväskylän yliopistokysymys 1847-1966. Studia Historica Jyväskylälänsia 44. Jyväskylä 1992.
- Arvi Kuha, Jyväskylän yliopistokysymys. Ylipainos Keski-Suomesta. Jyväskylä 1910
- Sakari Kuusi, Miten Jyväskylän yliopisto syntyi? Studia Historica Jyväskylälänsia 6. Jyväskylä 1967.
- O.K. Kyöstiö, JKK laajenee – mihin suuntaan? JKK:n Ylioppilaskunnan vuosijulkaisu 1957-1958. Jyväskylä 1958.
- Veli Nurmi, Jyväskylän Kasvatusopillisen Korkeakoulun perustamisesta 50 vuotta. Kulttuurikuvia JKK:sta. Porvoo 1984.
- Kaarle Oksala, Kysymys kasvatusopillisen tiedekunnan perustamisesta Jyväskylän yliopistoon. Kasvatus ja Koulu 1917.
- Kaarle Oksala, Oppikoulun antama yleissivistys kansakoulunopettajain ammattiopintojen pohjaksi. Kasvatus ja Koulu 1932.
- Aarni Penttilä, Rehtorin puheet 1948-1962. Toim. Kyllikki Penttilä. Helsinki 1977.
- Kaarina Rehkola, Kansakoulunopettajien horpittantivalmistuksesta Jyväskylän Kasvatusopilliseen korkeakouluun. Pro gradu JY:n Historian laitoksella 1966.
- Matti A. Sainio, Jyväskylän kesäyliopisto 1912-1936. JKK:n kesälukukausi 1962. Pieksämäki 1962.

Seminaariasia nykyisessä vaiheessa. Kouluhallituksen kirjeitä. Suomen Opettajayhdistyksen julkaisuja. Helsinki 1935.
Martti Takala, Periaatenäkökohtia opettajan koulutuksesta. Opettajan lehti 1964 n:o 24.

Jyväskylän tieteellinen kirjasto

Martti Airila, Jyväskylän tieteellinen kirjasto. Jyväskylä 1927.

Martti Airila, Jyväskylän uusi kirjastorakennus. Kirjastolehti 1916 n:o 8.

Pirkko Audejev, Jyväskylän tieteellinen kirjasto. JYK julkaisuja 13 (1978).

Helle Cannelin, Jyväskylän tieteellisen kirjaston kohtalo. Kansanvalistus- ja Kirjastolehti. 1936 n:o 3.

Niilo Jussila, Jyväskylän tieteellinen kirjasto. Kirjastolehti 1917 n:o 4-5.

Kaupunginkirjaston juhlakirja 1863-1963. Jyväskylä 1963.

Väinö Kolkkala, Jyväskylän tieteellinen kirjasto täyttää tässä kuussa 20 vuotta. Kansan kuvalehti 1931 / 27.

Kari Paakkinen, Jyväskylän tieteellinen kirjasto 1912-1965. Jyväskylä 1989. (Alkuaan pro gradu JY:n historian laitoksella 1989).

Jan Strang, Minerva Oy – Tieteellinen antikvariaatti. Bibliofilos 1986 n:o 3.

Matti Suurpää, Juhani Siljo. Suomen kirjallisuus VI (1967) s. 82-101 (jossa bibliografia).

Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun kirjasto

- Martti Airila, Välähdyksiä Kasvatustieteellisen kirjasto alkuvaiheilta. Kasvatus ja Koulu 1950 n:o 5.
- Niilo Berndtson, Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun kirjasto. Kasvatus ja Koulu 1946 n:o 3.
- Kasvatustieteellisen korkeakoulun toiminta ei nykyisten perussääntöjen pohjalta voi kauan jatkua.
- Kouluhallitus vastustaa kasvatustieteellisen keskuskirjoton perustamista Jyväskylään. Opettajan lehti 1936 n:o 15.
- Veli Nurmi, Kansakoulusta peruskouluun (1989).
- Pekka Raittila, Jyväskylän korkeakoulun kirjaston tehtävistä. Kirjastolehti 1962 n:o 9.
- Pekka Raittila, Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun kirjasto 1912-1.10.1962. JKK:n kirjaston toimintakertomus 1958-1961. Jyväskylä 1962.
- Rauno Rassi, Kasvatustieteellisestä Korkeakoulusta pienoisyliopistoksi. Suomen historian julkaisuja 2. Jyväskylä 1974.
- Matti Sainio, Jyväskylän Kasvatustieteellinen korkeakoulu 1934-1959. (1959).
- Eeva-Maija Tammekann, Jyväskylän Kasvatustieteellisen kirjaston toiminnasta korkeakoulun laajennuksen jälkeen. Kasvatus ja koulu 1960 n:o 5.
- Eeva-Maija Tammekann, Jyväskylän korkeakoulun kirjasto. Kirjastolehti 1965, n:o 8.

Jyväskylän yliopiston kirjasto

- Pirkko Audejev-Ojanen, Seminaarin kirjastosta Jyväskylän yliopiston kirjastoksi. JYKU 1992:2. bibliografia.
- Toini Alhainen, Jyväskylän yliopiston kirjaston informaatiopalvelu. Jyväskylän yliopiston kirjaston uutisia JYKU 1982:2 s. 5-8.
- Toini Alhainen, Kirjallisuusviitehaku online-menetelmin. Jyväskylän yliopiston kirjaston uutisia 1983:1 s. 5-7.
- Toini Alhainen, Jyväskylän yliopiston kirjasto aloittaa CD-ROMien verkkokäytön. Signum 1992 n:o 1 s. 18-19.
- Toini Alhainen, Kokemuksia Internetin opettamisesta Jyväskylän yliopiston kirjastossa. Signum 1995 n:o 4 s. 83-85.
- Marita Jokinen, Informaatiopalvelua annetaan keskuskirjastoalojen ulkopuoleltakin. JYKU 1986:1 s. 27-28.
- Oili Kokkonen, 70-vuotias Jyväskylän yliopiston kirjasto on kasvanut keskuskirjastoksi. JYKU 1982:2.
- Oili Kokkonen, AV-aineiston vapaakappaleet Jyväskylässä. JYKU 1990: 1 s. 1-2.
- Ritva Loimio, Jyväskylän yliopiston kirjasto CD-ROM-aikaan. JYKU 1988:1 s. 28-29.
- Kaija Nygård, Kirjaston tietojenkäsittelyjärjestelmä. JYKU 1988:2 s. 29-30.
- Kaisa Paavilainen, Projektista VTLS-arkipäivään. JYKU 1991:1 s. 7-9.
- Kaisa Paavilainen, Siirtyminen uuteen kirjastojärjestelmään. JYKU 1989:1 s. 1-7.
- Arto Sipinen, Jyväskylän yliopiston kirjasto. Arkkitehti 1975 s. 38-43.
- Eeva-Maija Tammekann, Jyväskylän yliopiston kirjaston uudisrakennus. Signum 1975 s. 1-8.
- Eeva-Maija Tammekann, The Jyväskylä University Library. Books from Finland 1975 n:o 2 s. 44-46.
- Eeva-Maija Tammekann, Jyväskylä universitetsbiblioteks nya byggnad. Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen 1977 s. 13-20.
- Eeva-Maija Tammekann, Jyväskylän yliopiston kirjaston uusi rakennus. Etuja ja puutteita. Bibliophilos 1978 s. 1 18-122.

Yliopiston eri puolista julkaistua

- Jari Eloranta, Jyväskylän matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta 1965-1995. Opettajakoulutuksen laajentamispyrkimyksistä monialaiseen tiedekuntaan. Jyväskylä 1995.
- Kalevi Heinilä, Yhteishyvän asialla yliopistossa. Jyväskylän yliopiston hallintoviraston julkaisuja 1983 n:o 4. Jyväskylä 1983.
- Kalevi Heinilä, Yliopiston puolustaminen. Jyväskylän yliopiston hallinnonuudistus 1977-1982. Rehtorin kertomus. Porvoo 1983.
- Kalervo Ilmonen – Touko Voutilainen, Jumpasta tiedekunnaksi. Suomalainen voimistelunopettajakoulutus 100 vuotta 1882-1982. Helsinki 1982.
- Mauno Jokipii, Jyväskylän arkistokysymys. Kasvatus ja Koulu 1962 n:o 2.
- Mauno Jokipii, Jyväskylän yliopiston museo. Jyväskylän yliopiston tiedotuslehti 1990 n:o 16.
- Jyväskylän yliopiston taloustieteen laitoksen 25-vuotisjuhlakirja. Jyväskylä 1992.
- Mikko Korkeakangas (toim.), Puoli vuosisataa psykologian tutkimusta ja opetusta Jyväskylässä. Jyväskylä 1987 (kirjoittajina mm. Pirkko Saarinen ja Martti Takala).
- Jaakko Numminen, Yliopistokysymys. Keuruu 1987.
- Rauno Rassi, Jyväskylän yliopiston historiaa ja nykypäivää. Keski-Suomi IV. Jyväskylä 1981.
- Heikki Roiko-Jokela, Tietojenkäsittelyopin laitoksen vaiheet 1967-1992. Jyväskylä 1992.
- Sosiaalisen koostumuksen optimaalinen maksimi. Akateemisia kaskuja Suomen Ateenasta. Jyväskylän yliopiston museon julkaisu n:o 5. Jyväskylä 1995.
- Kyösti Sorjonen, Suomen Ateenasta. Pakinoita 1945-1990. Jyväskylä 1991.